POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

BOG
NAROD
SOCIJALNA
PRAVDA

LUČ

ZAGREB

GODINA XXVIII BROJ 2.

UPRAVA: Zagreb, Trenkova 1. II.. — Na upravu se šalju narudžbe, reklamacije i pretplata „Luč" izlazi svaki mjesec.
PRETPLATA za đake 30.— Dinara, za ostale 60.— Dinara.
UREDNIŠTVO: Zagreb, Trenkova ul. 1. II. — Na uredništvo se šalje suradnja za list.
„LUČ" UREĐUJE Ivo Lendić. — Za uredništvo odgovara: dr Mijo Maričić, Zagreb, Nikolićeva 10. Vlasnik: Dr M. Maričić.
TISKARA „NARODNE PROSVJETE" Zagreb, Trenkova ul. 1. (Za tiskaru odgovara Rajmund Sušin, Kuhačeva 2. II.)

UREDNIKOVA POŠTA

ODGOVORI UREDNIŠTVA.

A. M. — KARLOVAC. Od poslanih stvari ulazi »Nedjeljno jutro«, i »U predvečerje« iako ova zadnja nešto ispravljena i skraćena. Sudeći po ovim radovima imaš talenta. Stih ti teče i ima izvjesne topline. Ipak nagrđuješ pjesme ispucanim i zastarjelim frazama. Tebi n. pr. još »lahor piri«, cvate »šareno cvijeće«, talasa se »zelena trava«, »potočić rominja«, »melodija iz luga« i t. d. Zar ne osjećaš, kako su ovi izrazi postali nešto odveć poznato i tuđe, da bi mogli postati izraz nečega novoga i nečega tvoga. Osim toga griješiš u ritmu. Pjesmu lijepo intoniraš i onda odjednom promjeniš ritam. Ne valja to. Za ritam mora pjesnik osjećati, ritam je izraz, ugođaj, ritam je pjesmi sve.

P. FN. Nemoguće mi je svakome odgovoriti posebno. Tvoji su stihovi mnogo bolji od lanjskih. Drago mi je da se opaža napredak. Izgrađuj se i dalje. Od poslanih stvari uvrštujem »Bolu« i »Večer«. Kad već naginješ refleksivnoj lirici otresi sde poznatih tema, i neka tvoja refleksivnost bude primjerena tvojim godinama, inače ćeš nužno biti nerealan i neuvjerljiv. Javi mi se opet i širi »Luč«. Drago mi je da u Širokom Brijegu vlada toliki interes za »Luč«. Od tamo dobijam relativno i najviše suradnje. Žao mi je, međutim, da je broj pretplatnika »Luči« prilično malen. Ne bi li se to dalo kako popraviti?

N. M. — GOSPIĆ. Drago mi je, da mi se neko iz Gospića javio suradnjom. Pismo mi daje nade da ne ćeš sustati u svom radu. Ali ideje koje nas vode ne dolaze same. Budi aktivan i upoznaj se s njima, a držim da se tamo i imaš na koga obratiti. Dao sam tvoju adresu Katoličkoj Đačkoj Ligi. Pjesme su s oštro istaknutom socijalnom notom. Mjestimice su rime suviše drastične. Vidi se da nisi tražio fraze. Ritam hramlje. Ovu ću pošiljku spremiti zasad, pa ako ne pošalješ nešto bolje, gledat ću uvrstiti jednu od poslanih pjesama. Širi »Luč« u svojoj okolini. Pozdrav.

D. F. STANČIĆ. Uvrstio sam poslanu pjesmu, jer je dotjerana s formalne strane i posljednja kitica je prilično zgodna. Promijenio sam naslov jer je banalan, pa sam stavio kao naslov početne riječi prvog stiha. Previše se služiš riječnikom moderne »mjesečeve zrake«, »čežnja«, »tihi zvuci«, »melodija noći«, »uzdah«, »drhtaj«, »sanje«, »samoća«. Daj prodrmaj sebe i svoj ukus. Neka ti svaka riječ diše svježinom. Ne upotrebljuj izlizane i otrcane riječi. Što je glazbeniku zvuk, slikaru boja i kist, to je pjesniku jezik. Stoga treba da pjesnik studira jezik, a osobito da osjeti njegovu dušu, njegovo bilo, jer je jezik živi organizam, koji iznakažujemo baš banaliziranjem. Banalnost ga umrtvljuje. Čini se, inače, da bi mogao uspjeti. Pošalji mi još nešto.

NAPOMENE UREDNIŠTVA. U prvom broju »Luči« pomutnjom je potpisan pod pjesmu »Jutarnja radost« P. Pavić. Pjesmu je napisao Ante Moravac. Molimo da se to uvaži.

V. VOJNIĆ. Ulazi »Zadnja georgina«. Pazi na ritam, jer s njim nije sve u redu. Ti si Bunjevac. Pokušaj da dadeš nekoliko bačkih pejsaža, ili nešto života iz tamošnjeg milieua. Tako ćeš biti izrazitiji, realniji i uvjerljiviji.

A. A. J. — ČONOPLJA. Primio sam Tvoju »Staricu«. Zacijelo je ova kratka pripovijest jedna od Tvojih prvih stvari. Fabula je mršava i već je ispričana sva u prvih 30 redaka. Tu je sve ukratko o tragediji starice, pomrla su joj djeca, muž i t. d. U drugom dijelu starica sjedi i doznaje — da joj je poginuo sin, a muž joj još nije umro! Kako vidiš, to je prepričavanje sadržaja, razvodnjivanje i rastezanje. Pogreška je tu u prvom redu u koncepciji, a zatim u tehnici pripovijesti, koja je nemoguća. Ipak ima mjestimice lirskih i jakih uporedbi (»Ispratila ih je kada su odlazili i blagoslivala ih je. Bilo joj je teško. Izmakoše na domaku njene očne svjetlosti a ona ih je nazrela kao prce koje odrastu i odlete«.), što opet znači da imaš više smisla za liriku, za stih. Mislim, da se radije zasad, ogledaš u stihovima. Nemoj zapustiti ni prozu. Čini se, imaš smisla za pričanje, koje prilično glatko teče. Kad napišeš više stvari, onda izaberi dvije tri, koje ti se čine najboljima, pa mi ih pošalji. Od pjesama ulazi »Djevojka nosi cvijeće Majci Božjoj na dar«. Pjesma je s formalne strane prilično hrapava, ali je jedna rijetka socijalna pjesma napisana s toplinom. Piši i dalje u tom smjeru. Pozdrav.

LUČ KULTURNO SOCIJALNI LIST ZA ĐAKE
G. XXVIII. ZAGREB, 1. XI. 1932. Br. 2.

NAŠA ĐAČKA ŠTAMPA

DANAS su teška vremena. U svojoj najužoj okolini i na vlastitoj koži osjećamo posljedice teške gospodarske i duševne krize našega vremena. Čitav svijet danas proživljava dane čudne tjeskobe i nesigurnosti. Nikada više nego danas nije svijet posumnjao u sebe, u bistrinu svoga uma i snagu svojih tjelesnih moći.

Zar je čudo, da je u ovakvim danima popustio zanos za dobro i smisao za one sitne lične žrtve bez kojih su nemogući bilo kakve akcije ili pokreti? Takve pojave vidimo i među katolicima. Jer kako inače da protumačimo pojavu, da su mnogi prijatelji katoličke štampe na neki način sustali i to u tolikoj mjeri, da su dva jedina hrvatska katolička đačka lista — »Luč« i »Krijes« — imala biti obustavljena, jer su se dosadašnji nakladnici pobojali općeg nehaja i neprilika, koje još dolaze i nijesu htjeli snositi riziko. Zar da i mi podlegnemo utjecajima bezglave nekršćanske okoline, koja luta od krize do krize, jer nema ideala ni kompasa koji bi joj pokazao put iz tjesnaca i klanaca jadikovaca? Zar i mi da posumnjamo u uspjeh stvari Božje i da se prepustimo općoj struji nemoćnog pada nizbrdo? Zar da dozvolimo, da se ugase žarki plamenovi »Luči« i »Krijesa«, na kojima se kroz decenije grijahu mnoga mlada hrvatska srca? Zar da i mi podlegnemo magičnom čaru one čudne i tako teške riječi: K r i z a.

Ne! Vidjeli smo prošlih praznika za vrijeme naših tečajeva na Plitvičkim jezerima i u Senju, da se u našim društvima razvija dobar društven život. Vidjeli smo, da postoje lijepe nade za još snažniji razvitak. Konačno smo već i na početku ove nove školske godine vidjeli, da počinje u znaku napretka. Vidjeli smo da baš iz redova najmlađih bujaju prvi pokreti nastojanja da budemo jači od prilika, u kojima živemo, da se borimo s njima i da ih nadvladamo. Konačno smo vidjeli da ovi naši napori nailaze na lijep odjek i kod, zasada još uskog, ali zato biranog kruga starijih, koji će nas poduprijeti predano i sa svim svojim snagama.

Sve to nas je ohrabrilo, pa smo se odvažili i zaključili, da Katolička Đačka Liga u Zagrebu, kao jedina đačka centrala Katoličke Akcije kod Hrvata, preuzme u svoju vlastitu nakladu i upravu »Luči« i »Krijesa« te ih i nadalje izdaje uzdajući se u pomoć Božju te pomoć svojih drugova i prijatelja. Trebalo je mnogo računanja, dogovaranja i rada dok smo stvorili plan za budućnost. Uz najveće lične žrtve pojedinaca sniženi su troškovi na minimum, jedino na troškove tiska i poštarine, samo u želji, da se oba lista održe. Iako se radi tek o drugom broju ove godine možemo već sada govoriti o ovim reformama kao o danima najvećih uspjeha kod katoličkoga đačkog pokreta. Naime danas imamo svoja dva lista, jedan za đake nižih i drugi za đake viših razreda srednjih škola, koje uređuju i s kojim upravljaju naši članovi. Naši članovi su ujedno i glavni suradnici. Nećemo se uvijati u pretjeranu čednost pa sa ponosom kažemo, da smo o prvim brojevima obaju listova čuli mnoge pohvale, jer da naši listovi i po svojem sadržaju i po svojoj vanjštini nipošto ne podsjećaju na »krizu«.

Sada kad nitko ne može poricati, da ovi listovi nijesu dovoljno »đački« moraju svi naši prijatelji shvatiti što je njihova dužnost. Mora postojati među svim na-

šim prijateljima živa svijest, da su i »Luč« i »Krijes« vlasništvo i svojina te briga svih nas. Doduše po naravi same stvari glavna briga oko uređivanja, opreme, suređivanja, vođenja tehničkih poslova u tiskari i upravi, briga oko propagande, sve to spada na dosta uzak krug pojedinaca. Tek onaj tko znade što to znači dobro uređivati i upravljati listom u današnje vrijeme ekonomske i duševne krize moći će shvatiti koliko je ličnih žrtava potrebno za taj posao, tim više što taj posao obavljaju neiskusni ljudi, koji radi toga trebaju puno više vremena, i ako imaju još i brige za svoju egzistenciju.

I dok nama prolaze dani u neprekidnom poslu oko obih listova (neka se dobro upamti za taj posao nitko ne dobije ni jednog novčića) nalazimo na drugoj strani »drugove« i »prijatelje«, kojima je teško platiti pretplatu ili primiti se povjereništva za list. Istina, izgovora lako može naći svatko, ali kako se može opravdati onaj koji je zamoljen da bude povjerenik lista i dobije 10 primjeraka i vrati ih natrag svih 10, dok postoje povjerenici koji raspačavaju stotinu primjeraka »Luči«? Zar nije žalosna činjenica, da postoji stotinjak zavoda, na kojima se mogu širiti oba lista, a da se tamo ne može proširiti niti po 10 komada obaju listova? Otkuda nekim našim drugovima i prijateljima pravo da ni prstom ne maknu za »Luč«, a svejedno se pozivlju na biskupa Mahnića, kojemu je taj list bio tako drag i kojega je konačno on sam pokrenuo? Zašto nebi jedamput već prestala praksa, da oni, koji našim listovima daju velik dio svojih snaga ujedno moraju strepiti pred računima tiskara, jer ih ne mogu podmiriti radi komotnosti svojih drugova, nedrugova?

Zamislite se u ovo svi Vi, koji ste »dobre volje« i učinite svoju dužnost. U prvom redu apeliramo na svoje organizovane članove i molimo ih da provedu zaključak, da svaki naš član prima jedan list: stariji »Luč«, a mlađi »Krijes«. Zatim apelujemo na naše seniore i molimo ih da svojim pretplatama podupru barem »Luč«, koja im od broja do broja u sjećanje doziva uspomene na zanose mladosti i preko koje su sa našom mladom đačkom generacijom povezani u čvrstu duševnu zajednicu.

Međutim najtoplije naše riječi neka budu upravljene katehetama srednjih škola. Njima kao odgojiteljima je sigurno jasno, da je dobra đačka štampa potrebita i da je ona njihov najbolji pomoćnik. Kako su »Luč« i »Krijes« dva jedina hrvatska katolička đačka lista molimo ih, da ih prime sa ljubavi i neka pomognu savjetom, suradnjom, preporukama i širenjem listova. Mislimo, da i »Luč« i »Krijes« to zaslužuju.

Mi smo duboko uvjereni o velikoj kulturnoj misiji naše katoličke đačke štampe. Uvjereni smo, da preko svojih listova doprinosimo svoj dobar dio formiranju mlade hrvatske generacije i da je naša dužnost da na tome putu ustrajemo.

Katolička Đačka Liga.

NA PLITVICAMA

SLAPOVI šume. Noć tamna šuti.
Klepeće konjsko zvono,
drndaju kroz noć kola — —

Tamo pjevaju ljudi,
a zvono ko da ih kudi
i klepeće tako bono
bez dura i bez mola — — —

PETAR KREML

XII. KONGRES PAX ROMANE

KAKO SE DOLAZI U BORDEAUX

U BORDEAUX se najzgodnije dolazi direktnim vagonom Milan (preko Torina, Modane i Lyona) — Bordeaux koji polazi iz Milana oko sedam sati na večer, a stiže u Bordeaux sutradan gotovo u isto vrijeme. Nešto je neprilično to, što se u Milanu mora čekati kojih šest sati, ako čovjek dolazi direktnim priključkom preko Trsta, iz Zagreba. Kada čovjek ne bi već poznavao Milana i kad ne bi baš u to doba bila upravo ubitačna vrućina ljetnoga poslijepodneva, mogao bi tkogod to vrijeme izdašno iskoristiti za razgledanje grada ; ali kako sam u dva maha duže boravio u Milanu, to me ovaj put zanimao upravo sam kolodvor u kojemu sam se nalazio i ono što se oko njega radi. Taj je naime novi kolodvor dovršen (ali samo dovršen !) pod Mussolinijevom vladom, što je dakako dobro došlo službenim krugovima da rastelale svemu svijetu tu monumentalnu građevinu kao veliki uspjeh fašističke konstruktivnosti. Kao stanica za vlakove s nebrojenim kolosijecima i tehničkim napravama, to je faktično impozantna uredba, ali je zato kao spoljašnja arhitektura zgrada za čudo glomazna, nespretna i bez efekta. Iznutra, trijemovi su visoki, široki i veliki, tako da je užitak šetati se po njima, naročito kad je, za ljetne žege, unutra ugodna hladovina. Ali i tu je jači razmah prostorne dekorativnosti, nego li faktične upotrebljivosti u praktične svrhe. Prostrana i široka stubišta, pompozne kolonade i bezbroj okana za prodaju karata, sve to zapanjuje stranca, ali su zato prostorije za restauraciju nerazmjerno goleme, a restauracija I. i II. razreda spojena s barom na račun čega pošteno pljačkaju strance. U toj čitavoj velikoj zgradi, osim službenih željezničarskih prostorija te čekaonica i restauracija, zatim obligatnih dućančića za novine, knjige, duhan i sl., nema čak ni brijačnice (što je vrlo korisna institucija u svakom većem kolodvoru), a kamo li da bi bilo slastičarna, trgovina mješovitom robom i živežom, dućana s turističkim potrepštinama i sl. kao n. pr. u Bernu i Zürichu, što neobično dobro dolazi strancu, osobito onom koji je na proputovanju. To se u Milanu osjeća bar za sada to više, što su fašisti u svojoj velikopoteznoj monumentalnosti raskopali svu neposrednu okolicu kolodvora, jer žele udesiti sve tramvajske linije i prilazne ulice tako, da bi bile u neposrednoj vezi s kolodvorom, a pred sam kolodvor čini se da će doći niz širokih nasada, kao u Zagrebu. Tek pod večer izašao sam malo u grad, ali i to je bilo neprijatno radi velike prašine od toga raskapanja, jer se nisam mogao mnogo udaljiti od stanice. Prolazeći Boškovićevom ulicom (Via R. Boscovich) gotovo da sam pomislio : sad još preko Trga Kralja Petra, pa eto me kod kuće u Zvonimirovoj ulici ! Ali Zvonimira nema u Milanu, a koliko poznaju i »svoga« Boškovića, vidi se najbolje iz toga što su ispod imena njegova postavili »matematico e filosofo«, čega nema kod nijednog drugog talijanskog imena.

Začudio sam se (negdje oko 1 sat poslije ponoći) koliko puno svijeta putuje preko granice kod Modane iz Italije u Francusku. Revizor je imao čitave stogove modrih (talijanskih) putnica, ali zato je crvena bila samo moja. (Na povratku sam gotovo stradao radi te crvene boje, jer se u istom vlaku vozilo više Američana koji imaju sasvim slične putnice, pa se nisam mogao otresti trhonoša i konobara koji su mislili, da će na meni zaraditi napojnicu u dolarima !) Kada sam se u jutro probudio oko šest sati, već smo bili izvan dosega Alpi, u ravnom i plodnom kraju, i ubrzo smo stigli u Lyon. Stanica lyonska

vrlo je dobro smještena, tako da se vrlo lijepo iz vlaka vidi grad. Rona kojoj smo na lanjskom putovanju Pax Romane vidjeli kolijevku ispod ledenjaka na Sv. Gothardu u Švicarskoj, nedaleko odavle dobiva svoju najjaču pritočicu Saône, i teče mirno i impozantno, a iznad nje se slikovito uzdiže uzvisina sa svetištem Notre Dame de la Fourvière. Kad sam se lani u Fribourgu upoznao s jednom Francuskinjom iz Lyona, stala mi je opisivati svoj rodni grad, no ja sam je prekinuo riječima : »Poznam Lyon dobro iz romana Emila Baumanna«. »Da, zaista,« rekla je gospođica, »ako ste čitali Baumanna, onda možete imati jasnu sliku grada«. I doista, slika koja se pružala preda mnom, tako me je živo sjećala na uvodnu partiju Baumannovog najjačeg romana »L' Immolé«, na onu nezaboravnu scenu tragičnog jutra, kada Danijel Rovère gleda golemu i mirnu rijeku kako melankolično protječe, ne će li ponijeti lešinu njegova oca — samoubojice ! Tko hoće da osjeti ne samo majstorsku snagu toga pejsaža, nego i cio život Lyona, treba da čita Baumanna, i to ne možda »Le Fer sur l' enclume« gdje je ocrtan Brest, ili »Job le Prédestiné« sa sjajnim prikazom Mansa, nego »L' Immolé«, jedan od najjačih katoličkih romana uopće, pun životne dubljine i sudbonosne težine.

Kako sam pred dvadesetičetiri godine putovao u Lurd s prvim hrvatskim hodočašćem, dakle posebnim vlakom i u društvu naših ljudi, to je ovo bilo upravo moje prvo pravo putovanje po Francuskoj, iako se i sad još točno sjećam svih krajeva kojima sam onda prošao. Ostao sam sam u čitavom kupeu, a kako se čini i u vagonu ; sve je izišlo u Lyonu. Vlak je stajao gotovo čitav sat, ali kako je u Francuskoj velika disciplina u zauzimanju mjesta, uskoro su počeli upadati usplahireni putnici grčevito rezervirajući mjesta. Dvoje starih ljudi iz naroda, muž i žena, jednostavna i simpatična izgleda, već su prije bili ušli ; jedna dama uleti i razastre novine preko četiri mjesta. Kako je dama izišla po svoje suputnike, ta su mjesta postala predmetom krvave zavisti svih kasnije nadošlih putnika. Vlak se sve više punio. Ušao je jedan mlađi par inteligentnih ljudi, za izlet u Vichy (bila je upravo nedjelja) ; a zatim neka »dobro opremljena« grupica putnika : jedan mlađi svećenik, jedan još mlađi mladić i dvije gospođice. Već po kroju svećenikova odijela vidio sam da nisu Francuzi ; kad su ušli govorili su poljski. Gospođe sa četiri mjesta nije bilo, i tik prije nego što će vlak krenuti, mladi se par Francuza smjesti na mjesta koja su očito ostala bez gospodara. Poljska skupina koja je bila više u koridoru, uzvrtila se da se smjesti, stvar nije bila jednostavna, jer su bila tri mjesta a njih četvero. Dakako da takva situacija obično stvara loše raspoloženje, pa jedno stoga, a drugo zato što Slaveni kad su u inozemstvu uvijek misle da ih »nitko ne razumije«, moji poljski suputnici stadoše se međusobno rugati onoj »babi« koja im inače nije ništa učinila, i mladoj Francuskinji, da je »namalovana«. Istina, bilo je i toga, ali tko pobolje pozna Poljakinje (doduše, ne one iz ovoga društva), mogao bi hladnokrvnije suditi o tim stvarima. Međutim, vlak se maknuo i, sve u razgovoru, Poljaci stadoše vaditi prijesne krastavce i rajčice s kruhom, i uživati u svom doručku od kojega je Francuskinja neprestano odvrtala glavu prema prozoru ; ali u neko doba, ipak se nekako zametne razgovor između Poljaka i mladog Francuza i sad počeše, dakako na francuskom jeziku, različite ljubeznosti i iskazi simpatije, i Poljaci su spremno i uslužno obdarili Francuza poljskim markama i sitnim novcem, i tumačili neumorno sve što je potrebno da se zna o njihovoj domovini. Kavaliri, pa šta ćeš ! I tako se, u najsrdačnijoj ljubeznosti sa svih strana, rastadosmo u St. Germain-des-Fosses, Poljaci to sretniji, što su sada postali gospodarima ispražnjenih mjesta, a naročito onoga prekrasnoga uz prozor. Kako se ta konverzacija vrtila na francuskom jeziku, uvukoše pod kraj u nju i onu poštenu staru »babu«, koja im je, prije izlaska u Gannatu, promijenila stotinu franaka uz pomoć svoga muža, pri čemu dobričina starac umalo da nije sebe oštetio za deset franaka. U Gannatu dakle ostadosmo sami. Poljaci i ja koji dotle nisam progovorio ni riječi, osim nekoliko konvencionalnih učtivosti s Francuskinjom koja je dotle sjedjela meni nasuprot.

Kad je krenuo vlak, upitam gospođicu koja je sjedjela meni nasuprot, francuski najmirnijim tonom : »Jeste li Vi čitava poljska delegacija koja ide u Bordeaux na Pax Romanu ?« (Bilo mi je naime, već odavna jasno da su od Pax Romane, premda nisu ni među sobom ništa o tom govorili). »A ne«, odgovori dama, »ima nas više, ali mi smo grupa iz Lavova.« Gospođica, sumnjivo me gledajući, govori potiho poljski svećeniku : »Čini se da i ovaj gospodin ide na Pax Romanu« (a obadvoje, bez riječi, misle u sebi : samo Bog bi ga znao kakve je on pasmine !). Svakako im je malo čudno pri duši. Nakon stanke upita me svećenik : »A otkuda ste, gospodine ?« »Iz Jugoslavije, Hrvat.« »Dakle ste Vi razumjeli sve što smo mi prije govorili ?« »Da...« — Tableau ! Bože moj, ima svakojakih situacija u životu, a naročito kad se putuje ! Šta nam je preostalo drugo nego da se od srca nasmijemo ! Konačno, ja nisam radi toga promijenio svoga dobrog mišljenja o Poljacima, jer sam uvjeren, da bi se to isto i drugima moglo desiti, s tom razlikom što bi n. pr. naši ljudi još mnogo glasnije isticali takove svoje sudove o ljudima s kojima će se, čas kasnije, gotovo pobratiti. Kad smo već kod jezičnih putnih doživljaja, spomenut ću također jednu zgodicu s povratka. Putovao sam preko Rivijere i kako sam već postao stalan komad pokućtva u direktnom vagonu Ventimiglia-Budapest, bio sam u Genovi kao starosjedilac na svom mjestu, kad se vlak stao puniti za odlazak. Opet jagma i rezerviranje mjesta. Jedna mlada Talijanka pita za mjesto pokraj mene, a ja joj tumačim francuski (jer talijanski ne bih tako dobro znao), da je tu bio jedan gospodin i ostavio novine. Ali ona rezolutno uklanja novine i sjeda. Uto dolazi gospodin, i ja upozoravam gospođicu na to ; ali gospodin, kavalir, ne reflektira više na svoje mjesto. A kada je čuo da ja govorim francuski, tumači on gospođici mučnom francuštinom svoje plemenito samoodricanje, a gospođica koja vidi da je on Talijan, hoće da okrene talijanski, jer ni sama nije baš najvještija francuštini. Ali kavalir ne da joj ni doreći, nego »iz uslužnosti« lomi jezik dalje, i imam užitak da slušam tu »silom francusku« konverzaciju u koju je francuski jezik ušao kao Poncije u Credo, dok se ne umiješaše i ostali suputnici, Talijani, znanci onoga gospodina, i dokrajčili tu prijatnu situaciju.

Međutim je baš onakva čudna situacija probila led među nama, i mi zapodijevamo opširne razgovore o mnogim stvarima, o putovanju i o Pax Romani naročito. Poljaci su bili prije toga na akademskom misijskom tečaju u Fribourgu, te su imali tu prednost da su u Lyonu prenoćili, dok ja putujem neprekidno 48 sati. Međutim se oko nas razvija krasan kraj s pitomim brežuljcima, zelenim šumicama i, unatoč bezbožnom duhu moderne framasonske Francuske, mnogim crkvicama. Nema planina, nema velikih rijeka, ali uza sve to teren je prijatno raznolik, nasmijan, obasjan vrelim ljetnim suncem. Od većih gradova prema Bordeauxu još je uz put Limoges, s velikim i lijepim novim kolodvorom u modernom stilu, velika raskrsnica željezničkih pruga, s lijepom starinskom crkvom koja se, s poleđice, vidi sa stanice. Volim krajeve, pejsaže, prirodu ; volim gradove i stare spomenike umjetnosti, ali me ipak najviše zanimaju ljudi. Sjećam se i svoje male suputnice iz wagon-restauranta, Claude, dražesne francuske djevojčice od kojih 4—5 godina ; prava ilustracija onoga što se francuski zove »mignonne«. Sjedjela je nasuprot meni sa svojom mamom, i neprestano je bila »mrtva« od sna i umora, zanoseći se svaki čas u san, kao da

će se prevaliti sad na jednu, sad na drugu stranu, s izrazom blazirane dame koja se savršeno dosađuje. Konačno ju je morala mama položiti na krilo da spava. Ali kada su, za dessert, došle banane, Claude se odjednom »probudila«, oči širom rastvorene, jasne i bistre, a snu i umoru ni traga...

Konačno, u suton žarkog ljetnog dana, dolazimo u Bordeaux. Pada nam u oči, u isti mah Poljacima i meni, da na periferiji grada ima toliko cigana, samo što mjesto čerga imaju kola kao vagone (kao kod nas »komedijaši«). Polako se primiče široka i velika Garonna i njezin vidik sa škverovima, jarbolima i parobrodima sjeća na prilaz u Split, kad se dolazi željeznicom. Na stanici srdačno nas dočekuje abbé Gremaud i još nekoliko prijatelja. Automobilima polazimo da se prijavimo, a zatim na zajedničku večeru (zasad su tu samo članovi upravnog odbora, i još nekoliko drugih »ranoranilaca«, jer kongres počinje tek sutra na večer), a smješteni smo za noć po hotelima u središtu grada.

(Nastavit će se.)

PREOKRET

RASKINUT ću snažno cijelu grubost veza
Što me vežu zemlji razbluda i laži,
I pustit ću, neka putem bijelih breza
Zalutale snove želja srce traži.
Naučit ću dušu jednu, da ne boli
Pod prezrivim smijehom, oko da se vlaži,
Sa ljubavlju nježnom kad me netko voli
U proljeće, kada cvjetaju pejsaži.
Pustit ću, da srce ganu zvona glasi,
Na krilima snova poljem kad projezde,
Da proplaču bolom, što se sunce gasi,
I pozdrave nebom prve sjajne zvijezde.
I u tihoj sreći, bez boli i rana
Živiti ću jednim životom bez jave,
Ne tražeći ništa od dana do dana,
Tek prostora neba i mirisa trave.
Raskinut ću snažno cijelu grubost veza
Što me vežu zemlji razbluda i laži,
I pustit ću, neka putem bijelih breza
Zalutale snove želja srca traži.

AUGUST GYARMATY

IZ KNJIGE ŽIVOTA

JAVNI je naš život duboko ugrezao u glib moralne korupcije, značajnosti nema gotovo ni traga, osobnim se interesima sve žrtvuje; domovina, opća dobrobit, savjest, poštenje. Sanacija ovih moralnih i socijalnih zala traži cijele muževe, čelik značajeve, te se dade postići jedino herojičkim žrtvama. Hrvatskoj i nema drugog spasa. Pravi domoljub hrvatski mora biti spreman i na mučeništvo. Tu se valja odreći časti i naslova, visokih mjesta i unosnih službi, životnih udobnosti i užitaka: riječ u jednu: ostaviti sve, sve što svijet visoko cijeni i za čime toliko teži pohlepa ljudskog srca. Takve žrtve valja danas prinositi svetoj katoličkoj i narodnoj stvari, idealima našim, hoćemo li da izbavimo Hrvatsku iz očajnog stanja, u kome se nalazi.«

BISKUP MAHNIĆ

KAKAV TREBA DA BUDEŠ?

BUDI POBOŽAN!

BUDI pobožan, budi pobožna... — kažu vam često, — ta vi ste katolički đaci!

Zar ne, da to uvijek ne slušamo rado?

— A zašto? — Naprosto radi toga, jer mnogi krivo misle, da »pobožan« mladić ili djevojka mora neprestano raditi, biti mrk i ozbiljan i u časovima kad nam se i srce i duša smiju. Treba hodati oborenih očiju, ukratko treba se »žrtvovati«. Ali to je sasvim krivo mišljenje, jer jadna bi to pobožnost bila, koja se sastoji samo u vanjskom izgledu i prevrtanju očima! Bog nas je dao mlade, vedre, vesele pa takvi i budimo. Baš je veselo i dobro srce najpodesnije da uzljubi svoga Boga i da mu se moli.

Naša molitva neće biti nekakvo natprirodno rastapanje u »slatkim i uzvišenim« osjećajima. Mi ćemo moliti molitve, koje nas je Krist Gospodin učio, molit ćemo molitve, koje nam je Crkva dala, ali molit ćemo ih iskreno, vjerno i živo, molit ćemo kada to možemo. A možemo moliti uvijek. Svako naše djelo pa kolikogod ono bilo neznatno može se prikazati Stvoritelju. Kod toga je dosta da ga prikažemo Bogu. Dozvoljavam, da je čitav naš dan kao niz ništica. Neka! Ali ako pred taj niz ništica stavimo najmanju brojku: jedan, — misao na Boga — tada je to golem broj pred licem Oca Nebeskoga.

Nije se još dogodila nikakova nesreća, ako smo ujutro zadrijemali i ne izmolili jutarnju molitvu ili jer smo navečer odmah umorni zaspali. Ali kad prođeš mimo crkvu skini kapu i pozdravi kuću Božju. — Kad kreneš u školu sjeti se Boga i u školi izmoli pobožno molitvu. Ako si u školu došao nepripravan moli najprije Isusa, da ti oprosti. On je u tvojim godinama slušao roditelje i marljivo vršio svoje dužnosti, tako treba da činiš i ti. Obećaj zato Isusu, da ćeš ga slijediti. Ako ti se. dogodi nešto neugodno, ako te nešto smuti — pomisli na Isusa i Njegovu muku

Ali uza sve to nemoj prezreti ni usmene molitve. Ona je Bogu također mila. Moli rado krunicu, misne molitve i molitve svetaca. Moli radije kratko, ali živo i sabrano nego dugo i mehanički.

— A kako se moliš u školi? — Da li se i Ti preko školske molitve držiš nehajno, zar i Ti besmisleno gledaš naokolo i samo moliš ustima, a ni čas ne obratiš k nebu svoje srce i svoju misao?

Konačno nemoj zaboraviti, da Ti moraš dobro učiti i vjeronauk i to ne samo radi ocjene nego radi toga što je to najvažniji predmet, koji Te uči što treba da vjeruješ, kako treba da živiš i kako da Boga ljubiš. I ne ograniči se samo na školsku knjigu, već posegni i za drugim vjerskim štivom, kojega, hvala Bogu, imamo dosta. U svome kateheti gledaj prijatelja i duhovnog oca, pa makar Ti se on kao čovjek i ne dopadao.

Možda si, iako u mladim godinama, već iskusio, da je život često vrlo gorak, a ako nijesi, ne će te ta čaša minuti. U takvim časovima se sjeti, da nemaš drugoga tješitelja do Onoga, koji vječno na Tebe misli iza rujnog žara Vječnog svijetla i kod njega potraži utjehe. Idi k njemu uvijek i kad Ti duša pjeva i kad Ti srce plače!

NAŠI MAKSIMIRCI

U PROŠLOM broju smo donijeli skupinu naših drugova iz Dubrovnika, a u ovom broju evo nas sa skupinom Zagrepčana, naših Maksimiraca.

Naime na istočnoj periferiji Zagreba u željezničarskoj koloniji, u blizini zelene Maksimirske Dubrave nalazi se novi samostan oo. Dominikanaca, koji već nekoliko godina razvijaju živ rad oko vjerske obnove onog dijela Zagreba. U sastavni dio ovoga njihovog rada pripada i briga za okupljanje omladine, u prvom redu đačke. Svi posjetioci ferijalnih tečajeva hrvatskog katoličkog đaštva poznadu maksimirsku grupu.

Zauzetni duhovnik muških i ženskih đačkih grupa o. Alfons Eterović (koji je uostalom i duhovnik akademskog muškog »Domagoja«) dobro je uvidio, da je za uspješan rad u velikom gradu potrebno početi sa odgojem đaka već iz prvog razreda gimnazije, što više čak i iz pučke škole pa tako nastaviti sve dok iz onog malog đačića ne postane potpun čovjek. Zato on već duže vremena traži prikladan oblik organizovanja onih najmlađih. I on, kao sin sv. Dominika, začetnika prekrasne pobožnosti sv. Krunice, nije mogao dugo tražiti već započinje sa organizacijom »Žive krunice« kod djece pa su u kratko vrijeme osnovana društva u Zagrebu i Senju. On tu organizaciju nazivlje »Mladi kruničari« i izrađuje čitav sistem jedne uistinu za život sposobne organizacije. »Mladi kruničari« su okupljeni u skupina od petnaest članova, od kojih svaki izmoli po jedno otajstvo po stalno utvrđenom redu, tako da skupina dnevno izmoli čitavu krunicu. Osim toga skupine imaju svoje redovite sastanke, svoje znakove, a prve nedjelje mjeseca listopada dobili su petnaest zastavica sa slikama petnaest otajstava i dvije svoje divne svilene zastave, koje ponosno drže na našoj slici veselo okružujući svoje mil. gđe kume gđu J. Majcen (lijevo i gđu A. Šćetinec (desno), i ako je i među njima bilo dosta malih nemarnjaka koji nijesu došli na »slikanje«. Desno vidimo o. Alfonsa uz njegovu veselu četicu, za koju se on tako predano brine i samo čeka, da se za ovu lijepu organizaciju zainteresuju i ostali katolički radnici izvan Zagreba.

»Mladi kruničari« imaju i svoju himnu koju je spjevao prof. Marko Soljačić, nekadanji urednik »Luči«, a uglazbio o. Jordan Viculin. Pjesma glasi:

Oj kruničaru: u boj,
Al' krvav ne, već svet!
I mladi život svoj
Za pali žrtvuj svijet!

Pred Tobom Gospin lik,
U duši blažen god.
Nek jekne svud Tvoj klik
I mlad ti prati hod.

U Tebi blistav vir
Otajstva tajna vri.
Gdjegod se drma mir
Nek žarki Ave zri!

Ti David budi mil!
U težak srčuć rat
Ne prestaj vedar, čil
Krunicom Gospu zvat!

PAUL BOURGET

UZ 80. GODIŠNJICU VELIKOGA FRANCUSKOG KNJIŽEVNIKA.

FRANCUSKI pozitivizam, kojemu je začetnik filozof Auguste Comte, imao je svoje korelate i u literaturi: Taine-a u kritici i Emila Zolu u beletristici. Poznato je s koliko je upornosti Taine forsirao t. zv. prirodoznanstveni metod u kritici i kako je Zola svojim naturalizmom i unošenjem detalja, kao nitko prije njega, forsirao »dokumentiranost« u beletristici. No Zola (kolikogod je on, premda negativan i s katoličkog gledišta neprihvatljiv, bio jaki talenat), brzo je izgubio svoj utjecaj na francuski kulturni život osobito iza događaja poslije 1870. godine. Comteov pozitivizam nije dao stvarnih sadržajnih rezultata, nego se ograničio isključivo na metodu, pa nije ni čudo da se francuska filozofija preko Fouille-a, Guyau-a, Ravaissona pa do Bergsona okrenula prema sadržaju, zabacivši intelekt i indukciju kao sredstvo saznaje, priklonivši se radije intuiciji i iracionalizmu, nadajući se, da će tako biti bliže stvarnosti. Taine-ova zvijezda je zašla pod udarcima Brunetièreovog svestranog kriticizma. Tako je početkom zadnjeg decenija prošlog vijeka fizionomija francuske književnosti i uopće kulturnog stvaranja Francuske dobila novo lice. Zabačeni su eksperimenti, koji su stvarno počivali na materijalističkoj bazi i skeptički francuski duh se okrenuo prema — realizmu. Svakako Paulu Bourgetu, poznatom francuskom romanopiscu, koji je prošlih dana navršio osamdesetgodišnjicu života, pripada zasluga, da je on sa svojim romanom »Le Disciple« (»Učenik«), likvidirao neograničeni s jedne strane Zolin, a s druge strane Taineov, utjecaj na daljnji razvitak francuske književnosti, utjecaj, koji uza svoje mane i zasluge, već dovršio svoju ulogu i spadao u prošlost. Bourgeta, naime, nije zadovoljila nauka njegovog učitelja Taine-a o neograničenom utjecaju milieua na pojedinca i nepridavanje važnosti psihičnom faktoru. U ono doba se psihologija počela emancipirati od filozofije i postajati posebnom naukom. Nezadovoljni se Bourget baci intenzivno na proučavanje psihologije i napiše poznate »Essais de psychologie contemporaine«, koji se ističu svojom bistrinom i oštrim zahvatanjem u stvar. U vezi su s ovim esejima »Pages de critique et de doctrine«, pa »Nouvelles pages de critique et de doctrine«, koji su izašli mnogo kasnije.

Bourgetovo duševno previranje opaža se u prvim njegovim romanima (»Cruelle énigme«, »Un crime d' amour« te »Mensonges«), gdje pomalo napušta uzore Taine-a i Zolu i stvara novo gledanje na tehniku i lica romana, ukratko stvara tip psihološkog romana i otkriva francuskoj književnosti novo i ogromno polje razvitka. Godine 1889. izašlo je njegovo glavno djelo »Le Disciple«, koje znači pločetak nove epohe u francuskoj književnosti. Tu je Bourget obračunao sa svojim dosadanjim nazorima. Kritičari su iznijeli da je učitelj »Učenika« sam Taine, koji je bio u prijateljskim odnosima s Bourgetom, i ne bez razloga. Svoje pak mišljenje o ovom romanu, koji je, nakon poplave pozitivizma iznio prve metafizičke nemire ljudske duše i svu kompliciranost problema, koju su materijalistički nastrojeni naturalisti jednostavno rješavali negirajući dušu, dostavio je Taine Bourgetu kratkim pismom: »Ma génération est finie«.

Kad je ovako radikalno prekinuo s prijašnjim nazorima, Bourget, kao duh koji se ne zadovoljava polutanskim liberalizmom, tražio je tvrdo uporište. U manjim djelima, koja su se pojavila poslije »Le Disciple« (»Un coeur de femme«, »Cosmopolis«, »Une idylle tragique«, pa u nekim novelama) nastavlja Bourget svoje lutanje usavršujući do konciznosti svoj stil i svoj psihologizam. Poslije

1900. godine približio se katolicizmu, jer mu je nakon sloma materijalizma u filozofiji i literaturi, jedini katolicizam mogao dati sadržaj i smisao života, za kojim teže svi jači duhovi. U svojim religioznim, moralnim, filozofskim, socijalnim, političkim, (Bourget je jedan od rijetkih francuskih umova, koji je za sve ovo imao smisla), raspravama on se konačno priklonio katolicizmu, što se najbolje vidi po romanu »Démon de midi« (Podne rogato). Odlična su mu djela »Etape« gdje iznosi evoluciju personalizma kroz razne socijalne oblike, pa »Emigré«, gdje dobro zapaža opreke između pojedinih generacija i kasta. Od njegovih jačih djela, koja su izašla u posljednje vrijeme, spominju se »Sens de la mort« i »Némésis«, a u njima Bourget iznosi svoje misli o t. zv. »vječnim problemima«, koji muče čovječanstvo.

U svojem traženju i lutanju, dok se nije primirio u katolicizmu, Bourget je napisao mnogo, pa, iako se Bourget spominje kao katolički pisac, koji ima iskreno katoličko uvjerenje, ipak treba njegova ranija djela primati i s izvjesnom rezervom. Unatoč tome njegove su zasluge za francusku i svjetsku književnost neosporne. Možda su Anatole France, Maurice Barrès, Marcel Prèvost, Paul Hervieu, André Gide, Marcel Proust i drugi, koji su nastavili s pisanjem analitičko-psiholoških romana, u detaljima imali i više uspjeha, ali, može se mirne duše reći, da ga u koncepciji, u svrhovitosti njegova rada nije nitko nadmašio. Njegov je rad bio mučna i poštena borba za istinu, pravdu i smirenje. Nije stoga čudo da je postao uvjereni katolik. Bourget je to i zaslužio da bude.

I. L.

NÉMÉZIS

ODLOMAK IZ POSLJEDNJEG POGLAVLJA ROMANA.

Radnja ovog romana, koji će doskora izaći u Knjižnici Dobrih Romana, događa se mjesec dana prije svjetskoga rata. Udovica vojvotkinja Desi Roannez počinila je težak grijeh. Ljubila je oficira Hugu Courtina, ali se nije htjela udati za nj, ako se ne odrekne vojničke službe. On nije pristao, nego je otputovao u Afriku kolonijalnim četama. Vratio se nakon dvije godine i našao vojvotkinju u gradu Sienni u Italiji, gdje je sebi bila kupila krasan dvorac i živjela baveći se arheologijom. Ljubav između njega i vojvotkinje oživjela je. No ljubomorni patuljak Bellagamba, koji je bio kod vojvotkinje u službi a po idejama anarhista, podmetne bombu. Poginula je samo vojvotkinja, jer Huge u taj čas nije bilo kod nje. Ta se nesreća u romanu dovodi u vezu s kipom poganske božice Nemeze, koju je redovnik arheolog Desmargerets iskopao, a vojvotkinja smjestila u svom dvoru, jer je za taj kip postojala stara legenda, da nosi nesreću. Slomljen od te nesreće vraća se na koncu romana Hugo s redovnikom arheologom u Francusku.

TAKO SU došli u Milano, gdje su morali izmijeniti vlak. Jedan i drugi zaronili su u zajedničku tugu, da se nijesu šetajući po dvorani ni sjetili, da kupe novine. Nijesu ni primijetili, da ljudi oko njih o nečem živo raspredaju, kao kad dođe kakva nagla vijest kao grom iz vedra neba. Bio je baš dan 28. lipnja 1914. Stoga su se unatoč svojoj boli vrlo začudili, kada naiđoše na Henrika von Richtera, koji reče:

— Nova strašna nesreća! Tih Bellagamba ima odviše u Evropi!... Što? Vi ne znate? Nadvojvoda prijestolonasljednik austrijski, i žena mu ubijeni su danas u Sarajevu. Ubio ih je neki srpski đak! — I pruži im novine: — S Bogom! Pročitajte potankosti. Moram se požuriti na vlak za Veronu. Vraćam se u Njemačku preko Brennera. Drago mi je, gospodo, da vas ovaj put još mogu pozdraviti kao prijatelj!

Te je zadnje riječi tako neobično naglasio, da je to primijetio i otac Desmargerets i upozorio na to Courtina. Ostali su sami čitajući iz talijanskih novina brzojavne vijesti. Svećenik je prevodio i dodao:

— Da, da, gospodin Richter pozdravio nas je vrlo svečano. A kako su mu se samo oči svijetlile! Možda stoga, što nije imao naočara?

— Ne, oče! — odvrati Courtin. — Nego zato, jer taj Nijemac unaprijed osjeća, da sarajevsko ubojstvo znači početak rata! Eto zašto je dodao »kao prijatelj«.

— Rat?! — začudi se otac Desmargerets. — Ma tko misli na rat?...

— Sva politika zadnjih godina! Iza Srbije stoji Rusija, a iza Austrije Njemačka. A kako smo mi saveznici Rusije...

— Zar ću dakle prije svoje smrti ponovno gledati ratne strahote?! — zavapi svećenik. — Sudjelovao sam kao vojnički svećenik u ratu godine 1870. Bio sam tada vaših godina. Ostadoše mi u ušima vapaji ranjenika, a u očima njihova lica iznakažena u zadnjoj smrtnoj borbi. Sve sama krv!... Sve sama smrt!... Nadam se, da se varate i da će nakon ubojstva biti zločinac samo kažnjen. Međutim...

Svećenik zastane. Njegove oči kao da nijesu gledale okolišni život, bio je kao zanesen.

— Međutim — nastavi — i u ovom slučaju ne mogu, da ne mislim na Nemezu!

— Jer držite, da živimo u kulturi grijeha?

— Da. I čini se, da ima neki povjesni zakon, po kojem se svaka kultura, kad se uspne do vrhunca, surva u propast. Ne da se nijekati, da živimo u vrlo sretnim prilikama. Zemaljsko je blagostanje odveć veliko, previše ima raskoši, previše pohlepe i mogućnosti za uživanjem. U duševnom pogledu odviše smo oholi, nastalo je obožavanje čovjeka u javnom i privatnom životu; zlorabi se neprestano naša snaga, misli, rad... Pogledajte malo dublje! Promotrite naše stanje u svijetlu vjere. Za stare Grke značila je ta zloporaba samo gaženje i prelaženje velikog zakona mjere. Za nas je ta zloporaba grijeh. Pomislite na bezbrojne grijehe, koji se počinjaju dnevno svaki sat, svaki čas u prezasićenom i obijesnom društvu: grijesi puteni, grijesi pohlepe i pomanjkanja ljubavi. Kada su narodi došli do te točke — a mi smo došli — treba se bojati. Nemeza, boginja mjere i osvete, sprema se da kazni, ili bolje — kako sam vam već bio rekao, sve te starinske pripovijesti nijesu ništa drugo nego obavijena vjerska istina — ne Nemeza, nego Bog i njegova pravda!

Nastade šutnja. A onda kao da se bori proti odviše žalosne misli redovnik nastavi:

— A ja vjerujem u božansku Pravdu čitavim svojim bićem!

Zatim umukne neko vrijeme, da za čas nastavi drhtavim glasom:

— Danas vam mogu reći: snatrio sam za vas lijep san. Odmah sam vas zavolio, čim sam vas upoznao! A vi ste se i njoj sviđali. Čini mi se, da sam to dobro primijetio. Pri tom sam pomislio: Kad bi se ovo dvoje uzelo! Vojvotkinja je tako osamljena! Bila bi vrlo sretna! Pa i on!... Gledao sam u duhu, kako blagosivljam vaš brak u maloj kapeli dvorca, gdje sam obično služio sv. misu... Vojvotkinja je svake nedjelje dolazila na misu, iako je imala vrlo malo vjere. Da znate, kako sam se poveselio, kada ste se sjedajući k stolu prekrižili! A onda... a onda... ta žena je kažnjena kao grešnica!... Kada me snađu takve napasti, sjetim se, kako je običavao govoriti sveti kardinal Newman: »Hiljade poteškoća ne smiju poroditi nikakve sumnje!«

Kad je otac Desmargerets izgovorio te riječi, povukao se u kut uz prozorčić, da ne izgubi dana. Opazio je, kako je otac izvukao iz džepa svoje svećeničke haljine veliku lisnicu. Vješte istraživalačke ruke izvukoše brižno zaklopljen papir. A iz kovčežića izvadi ostarjelu knjižicu vezanu po starinsku u smeđu,

već otrcanu kožu. Dugo je listao po knjižici, te su njegove izoštrene oči bez naočara vješto sabirale i najmanja slova. A kad je dovršio istraživanje te spremio papir u lisnicu, a knjižicu u ručni kovčeg, izvuče odatle drugi svezak, veći i ljepšeg uveza.

— Ovdje je — doda — radnja moga starog profesora i prijatelja Eduarda Tourniera o Nemezi. Okoristit ću se još ovo pola sata, dok se smrkne, da pročitam koji odlomak vršeći time svoju slabašnu službu učenjaka. Vidite, evo natpisa: Sve onako, kako treba! Da čovjek razoruža Nemezu, valja upotrijebiti svoju lozinku: svakome svoj dio. Naša dužnost jest naše zvanje. Kada trpimo, utecimo se svome zvanju svim svojim silama i bit ćemo mirni, jer ćemo vršiti svoju dužnost. Treba da bude uvijek skladnost. Ako tu staru mudrost pogledate u svijetlu vjere, opazit ćete, da lozinka starih Grka: »svakome svoj dio« odgovara riječima: »budi volja tvoja« iz našeg kršćanskog Očenaša...

I otac se Desmargerets zadubi u svoje čitanje, da dade zorni dokaz svojoj pouci. Hugo Courtin ga je promatrao, dok je čitao i bilježio. Divio se ćudorednoj snazi čednog i poniznog učenjaka. Ali nije li i on sam imao kakvo zvanje, da u njemu nađe utjehu za vlastitu ranu, još bolniju i krvaviju, jer je o pokojnici znao potpunu istinu? Imao je stoga više razloga, da se bori protiv očaja. Jer nije se radilo sada samo za njegov vlastiti život, nego — ako izbije rat — i njegovu sudjelovanju u velikoj igri, u kojoj će biti na kocku postavljena budućnost domovine. On nije sumnjao u brzi rat. Dokaza je bilo i odviše. Zanoseći se za primjerom svoga suputnika nastojao je časnik, da sebi dočara sve pojedinosti svoje dužnosti u slučaju rata. Ali sve to nije mu se pričinilo tako velikim, kad je isporedio sa žalosnim događajem pred nekoliko dana, gdje je bio sam živi svjedok. Istina, ako je svećenik govorio istinu, oba događaja imaju istu pouku. Ali Hugo nije bio filozof. Bio je vojnik i zaljubljenik. Zaljubljenik je izgubio ljubljenu ženu u takvim prilikama, da bi mu bilo preteško dalje živjeti, dok ga je slučaj tri puta spasio tog žalosnog dana baš na neobičan način. A je li baš bio slučaj? Nije li ostao sačuvan za život radi zadaće, za koju se pripravljao toliko godina? Pred časnikom se izdizala vrhovna dužnost i on osjeti, da je njegov spas bio jedino u tom, da u vlastitoj boli nađe veće snage za vršenje dužnosti prema domovini.

PAUL BOURGET

ZADNJA GEORGINA

VIDJEH te, gdje stojiš pokraj velike ulice,
zadnja georgina, uz zid zasađena...
Okrećeš na sve strane svoje tužno lice:
zar gledaš kako je svuda nastala promjena...?

Jesen je hladna... lišće je opalo i leži ispod tebe sve
kao da je ležište za cijelo stablo spremilo...
Još samo hladan vjetar suhe grane više puta zanjiše
i lupajući te o zid nestat će te jednog dana kao da te nikad nije ni bilo...

Kratak je tvoj život, georgina... nekoliko tjedana
i već veneš, gineš, zadnja, ko u zoru tmina.
ostaješ bez lišća... nestaje ti lijepih grana...
O, moja zadnja i najdraža od svih georgina...!

V. VOJNIĆ

INSTRUKCIJA

OH, TA instrukcija zlovoljno promrmlja Mladić. Nije mu se dalo danas nekako ići na tu instrukciju. Ta molim Vas, tko bi još išao nakon svega toga?! Ujutro, čim je ustao, otkrio je da ima svega 2 (slovima dva) dinara. Danas je 27 dan u mjesecu. Još četiri dana treba živjeti, treba jesti, treba se prehraniti.

— Ah da, sjeti se. Ta on je proračunao na trideset dana svoj mjesečni proračun, uračunavši, da je 30. subota, dakle dan kad će primiti novac od instrukcija. Bilo je to onaj dan. Da sjeća se vrlo dobro i još danas mu je nekako lijepo pri duši kada se toga sjeti. Išao je u kino gledati i slušati Taubera. Ta tko ne bi išao nakon tolikog pričanja, nakon tolikog nagovaranja. Nagovarali su ga drugovi, nagovarao ga njegov »klijent« (tako su zvali instruktori svoje đake).

— Pođite to pogledati! Divno! Božanstveno! Taj glas, ta režija! Velim Vam, to je najbolji tonfilm, koji je uopće izrađen. Znate, ja Vam rijetko kada idem u kino; samo poslije dobre kritike, — govorio je njegov »klijent« 14 godišnji dječak, dobro ugojen, sa zlatnim naočarima, specijalne konstrukcije, naručenima iz Jene. O da, on je rijetko išao u kino. Svaki tjedan najmanje tri puta. A kako da ne ide? Dođe kući milostiva mama i sva razdragana i oduševljena, dade mu dvadeset dinara:

— Pođi to pogledati, Frane! Divan film. Diese Toilette! Diese Regie! i Franc bi pošao. A zatim bi došao g. tata i dao isto dvadeset dinara uz riječi:

— Kolosalan film! Takav posao! Svaki dan rasprodano! i Franc bi opet išao. A on, Mladić, toliko je želio vidjeti jedan tonfilm i k tome još Taubera. I pošao je. Bilo je divno i skupo. Te njegove nesretne dalekovidne oči! Morao je kupiti balkon, ako je htio da nešto vidi. I priuštio sebi! Ali sada, kada je išao teškom mukom, gladan, prazna želuca, i nekako plašljivo stiskao u džepu posljednja dva dinara, bilo mu je žao. Ta svaki dan je doduše, manje jeo, da to nadoknadi, ali šta to koristi, kada je danas morao dati deset dinara za stolce. Potrgalo se, mora čitav razred platiti! Tko mari, da su to potrgali najbogatiji. »Mora se načinjena šteta nadoknaditi«, tako vele disciplinska pravila. Krivac nije nađen, plaća cijeli razred. Krivac nije nađen, iako je toliko puta Kesedžija (kako su zvali direktora Kesića) vidio »razredne dvoboje« i borce. Da ali tko bi se išao zamjeriti Kostićevim ili Bergerovim roditeljima. Ta oni su stupovi i utemeljitelji »Zajednice škole i doma«! Najbolji članovi sa 500.— (pet stotina) dinara mjesečno članarine. Nije htio isprva platiti izmotavajući se, da nema. Drugi sat, koji je imao razrednik, dade sakupljač novac i popis onih, koji nijesu platili.

— Mladić, prozove razrednik, gledajući preko očala, — vi još jedini niješte platili. Zar možda nemate novaca?

— Nemam — odgovorio je Mladić.

— Ta posudite, molim Vas! Zar mislite, da ću ja od gospodina direktora izjesti radi Vas ukore. Danas moram predati novac.

— Ali gospodine profesore, ja ne mogu dati svoj zadnji novac za te stolce. Od čega ću živjeti? Ta nijesam ja polupao stolce. Neka plate oni, koji su ih polupali i koji imaju!

— Vidi ti njega! Jesam li ih ja valjda polupao? Zar mislite da ću zbog Vas voditi istragu? A molim Vas, tko Vam je rekao, da idete u školu, kada nemate sredstava. Ostanite kod kuće, pa pasite ovce! Bit će barem više mjesta, a mi ćemo imati manje posla.

Nato je Mladićć pristupio i dao tih »pišivih«, (kako je rekao neki drug podrugujući se njegovom ustezanju), deset dinara. Da, zašto ide u školu ? Ta hoće li ikada shvatiti taj profesor, zašto on ide u školu. Zbog zabave ili pasjaluka. Da mu godine brže prođu, misli zacijelo gospodin profesor, koji nikad u životu nije znao, što znači biti siromašan. Njegov je otac bio profesor, mati profesorica, imali su dvije plaće — i jedinca sina. A on, Mladić, ni nema oca, već samo mamicu, slatku malu mamicu, kojoj već srebrne niti pletu brige u kestenjavu kosu.

»Piiit — — — !« zatuli nenadano auto, a Mladić stane kao ukopan. Malo je trebalo, da ga nije povozila elegantna limuzina.

— Koga vraga ne pazite, trotl — —« čulo se kako psuje šofer i elegantni je auto odjurio dalje. Mladić se sabere i pobrza, da što prije dođe do odredišta. Kada je ušao u divnu kuću kojoj je čitavo stubište bilo od mramora, pređe rukom preko čela i pozvoni. Otvori mu »klijent« promrmljavši iz visoka :

— Moj naklon, i pođe napred do sobe za učenje. Mladić požuri za njim. i usput baci pogled na veliki sat na zidu. Bilo je 3 h i 10 minuta. Zakasnio je. A kada su sjeli za maleni stol, uzme »klijent« knjigu i reče :

— Imamo samo staroslovenski. Znate Vi dobro staroslovenski ?

— Znam, odvrati Mladić i uzme knjigu, i čitajući sjeti se kako je preklani sjedio ovako kod kuće s majkom i čitao joj iz nekakve stare, žute i otrcane knjige nekakvi roman pun zločinstava, ljubavi i laži.

— Ovo moram prepisati ; diktirajte mi, trgnu ga riječi »klijentove« i Mladić uzme diktirati.

— N, on, nazal, k—a—k—o B — piše se kao ćirilovski »be« ; da tako, —o—g — tvrdi poluglasnik — — —« i tako dalje dok su vani vrištala djeca igrajući se rata.

Kada je izlazio iz kuće i pustio bujici na pločniku, da ga ponese sa sobom, pala mu je na um misao kako bi bilo, da napusti tu instrukciju. Nije mogao trpjeti to prezirno gledanje, taj promrmljani »moj naklon«, to vječito natezanje formula, brojeva, slova, rečenica do nemogućnosti ! Nije mogao da podnese više taj dječji vrisak ispod prozora, koji je uvijek odzvanjao za tih instrukcija.

— Muuti, meni Rudi neda mira ! Fort me poleva !

— Kuš, Viktor, kaj lažeš.

— Fräulein Rosi, donesite mi »butterbrot« — i tako, vječito jednako, vječito isto ! A osobito danas zgadilo mu se to. Zgadilo mu se tako sve, da je sam htio pobjeći nekud daleko, daleko od svih tih ljudi, što ga prezirno gledaju, od te ulice, koja neprestano bukti, vrije kao da se uopće nikada ništa ne događa. Pa ta škola, pa ti profesori sa svojim glupim, otrcanim : »Nitko Vas ne sili, da idete u školu«. A želudac mu krulio i propinjao se. Požurio, da dođe kući i u pokrajnoj mljekarni kupi jednu žemičku. Ostaje mu još za tri žemičke svaki dan po jedna...

Kada je došao kući i bacio se u svojoj malenoj sobici koja je imala tek postelju, stol i stolac za namještaj, pokuca na vratima stanodavka i dade mu list. Uzme ga u ruke i polagano žvačući zalogajčić žemlje samo da bi mu dulje trajao, priđe k prozoru i pogleda rukopis.

— Ah, od majke je — izvi mu se iz grudi i bacivši žemičku na stol otvori brzo list. Ispadne mu iz koverte novac. Dvije stotinjarke i dvije desetače.

— Ta nije to valjda od majke ! To je možda netko zabunom ovamo metnuo. I htijući upravo dignuti novac sa tla, padne mu pogled na naslov lista »Dragi Sinek !« Da, to može biti samo od mamice, pomisli on i stade čitati :

»Pisalasam ti već je to mu dugo. mislim dva tjedna kakosam pisala. Šaljem Ti ovaj novac ito dvadeset dinara za tebe i dvjesto za novi Kaput. čulasam da se već dobije vrlo ljep i jaki znaš Tebi To treba a ja sam nešto zaslužila šijem veš. Mnogo te Grli i Ljubi i čestita Imendan tvoja

m a m a

Piši je sili kupijo dobar i čvrst kaput.

m a m a.«

Da, sad se sjetio da mu je imendan. Upravo danas. A mamica se sjetila i poslala mu novac za kaput. Znala je, da mu treba kaput. Stari je već prekratak a dani su sve hladniji i vlažniji.

»Mamice moja«, prošapće i uzevši novac pojuri iz kuće. Pošao je u Glavnu ulicu, da razgleda izloge sa kaputima i veselo jeo svježe pecivo. — — —

Kada se za četiri dana vraćao iz dućana kući noseći na sebi novi kaput kupljen za mamičin i svoj novac činilo mu se kao, da svjetiljke nekako veselije trepeću, a sirene auta tule nekako nježnije. Zagledao se u veliku rasvijetljenu reklamu i — dok se zvona crkvi mješala sa gradskom bukom u čudnu i nečuvenu glazbu — tepao je :

— Mamice, hoću još ću više raditi, još ću učiti, da ti bude jednom bolje, mnogo bolje nego sada — — —

Grad je pjevao : bim, bim, — piiit — —, rrrr, — vrući vruuući — bam — bom — buum, — a Mladić je gledao u duhu bolje dane i šaptao :

— Mamice moja, slatka mamice...

PETAR KREML

DJEČJE OČI

DJECA imaju zato oči plave
Jer u njima plamti čežnja za daljinama,
Jer nemaju stvarnost zemaljske grube jave,
Njihovi beskrajni svjetovi blude plavim visinama —

Djeca imaju zato oči blage
Jer u njima blista odsjaj iz starinskih priča,
Jer okrutna zbilja života nema nikakve snage —
Na ova nestašna, mala i naivno — sretna bića.

Djeca imaju zato oči nježne
Jer u njima leži ogromna ljubav za majku,
Samo su kod njih radosti neizbježne,
Jer neznaju za međe, što djele stvarnost i bajku.

Djeca imaju zato oči sjajne
Jer u njima svijetli žar uzavrelih maštanja,
I zato tako pune blagosti beskrajne
Jer njihova dobrota spremna je uvijek na opraštanja.

Njihove su oči pune anđeoske vedrine,
Jer oni se nadaju i čeznu bez sumnje i bez strave,
I neznaju za granice između zemlje i nebeske visine
Zato su njihove oči uvijek vedre i plave.

AUGUST GYARMATY

JUNACI LOPTE

II. POGLAVLJE

Vijećanje sedmorice u Gorskoj Jami. — Historijska sjednica. — Ima li čagalja u klupskim prostorijama? — Osnutak kluba »Žeravice«. — Dolazak Cu-Cuia. — Prvi trening.

VIJEĆALI su. Bilo ih je sedam. Dolje na dnu gorske Jame, u polutami, sjedili su šćućureni na kamenju. Vijećanje je bilo isprva prigušeno, ali kasnije su sve življe govorili, dok su im se oči čudnom vatrom sjale kao u nekom zanosu. Bilo ih je sedam.

— Znate, drugovi — istisnu jedan od najinteligentnijih — da nismo došli tu iz obijesti. Došli smo tu, da se sakrijemo od podrugljivih Kozlinara. Što ćeš? Podrugljivi su. Meni bi se prva mati narugala, pa stariji brat, kad bi čuli što mi namjeravamo. Da mi kanimo osnovati sportski klub i širiti plemeniti sport — nogom puc! — u balun! Hop! A on u visine, leti. Ih! Kako pravi krivulju kao brdo... (nastavi tiše)...ne, neko kao morski val... Pa se spusti... Sve je to bilo dakako brzo, lupi o zemlju i odskoči. Bum!

— Ah — uzdahnu svi od goruće čežnje. Oči im se jače zakrijesiše.

— Nas ne će da priznadu. Gone nas, — reče drugi. Psuju nas naše majke i starija braća. I naši očevi su okrutni. Ali mi ćemo osnovati, kako se ono reče, aha — klub! I steći ćemo priznanje. Jesmo li svi zato?

— Jesmo... — Jesmo... zagrajaše svi. Povrh njih prelete tri šišmiša kao sablasti... Netko negdje daleko na podnožju Gradine viče na mazge. Vjetar zašumi i preleti hitro kroz granje divljih maslina na ulazu Gorske Jame i svijetlo se dana u jami zatalasa. Nekoliko se kamenčića samo od sebe zakotrlja niz jamu.

— Kunete li se! — jeknu opet glas drugog dječaka.

— Kunemo se! — svi ko jedan zaviču.

— Dobro! — Sad dajmo jedan drugome ruke i poljubimo se.

Prodrmaše sebi ruke u najvećoj važnosti. Počeše se i ljubiti.

Ali četvrti dječak, koji se imao poljubiti s petim dječakom zaviče:

— Uh! Ne ću te poljubiti! Što se ne osekneš. Hej! Ne rukavom brisat nos. Držite ga! — Dvojica ga zadržaše malo začuđena.

— Tako — reče četvrti opet. — No, tko ima rupčić. — Svi se popipaše po džepovima. Ipak se rupčić nađe. Obrisaše petome dječaku nos na najsvečaniji način. Za svaki kut rupčića držao je po jedan dječak, dok je četvrti dječak, pun veličanstva, s četvrtim kutom, a zapravo polovicom rupca, osušio najpropisnije nos petoga dječaka, i to tako čvrsto da su mu suze vrcale.

— A sad — poviče opet drugi dječak — na svoja mjesta. Svi posjedaše gdje su i prije sjedili. Nesreća je htjela, da je peti dječak sjedio blizu jedne rupe, koja je izgledala kao otvor u jednu malu spiljicu. Otvor je bio velik upravo toliko, da bi mogao čovjek provući glavu unutra. Ali jedan od dječaka, tko zna zašto, ili da poplaši petoga dječaka, ili možda zato što je i sam sumnjao, reče petome dječaku, blizu kojega je sjedio, ali svakako dalje od rupe, kako

misli, da u onoj rupi mora biti barem jedan čagalj. Peti dječak se na to sav drhćući počeo micati i pri tom otkotrlja prvi kamen, pa drugi, pa treći.

— Pazite kako sjedite i nemojte kotrljati kamenje! — reče netko na oko nehajno, a zapravo je drhtao od straha.

Zatim su svi počeli najživlje da brblju, nadvikivajući jedan drugoga.

Opet se netko pomakne... Tok, tok, tok, kotrlja se jedan manji kamen. Svi pogledaju što je. Ništa.

— I znate što!? —

Svi znatiželjno gledaju.

— Jer smo uvjereni, da ćemo kao valjani nogometaši steći slavu, pa bilo kad, mi ćemo se unaprijed osvetiti našoj starijoj braći, starijim sestrama i očevima. Mi ćemo sebi nadjenuti druga imena.

— Jest! — lane netko — pa da nam se onda tim pridjevkom rugaju.

— Neka pokušaju! — rikne drugi. Ljudi znate što?!

— Ali što; opet ovaj! —

— Hajdemo se zavjeriti, da ćemo svakoga, koji nam se bude rugao našim novim imenima, izmlatiti, zajednički, sva sedmorica u jedan mah! A, ha, šta mislite?

Pljesak zaori u Gorskoj Jami. Onaj blizu rupe nađe shodnim, da iskoristi priliku općeg oduševljenja i da se što više udalji od mrske mu rupe, koja je bila sve tamnija, sve toplija, što ju je više gledao. Činilo mu se, da se unutra čak nešto miče. I dok su drugi bili živo i srcem i dušom zabavljeni veličanstvenom vizijom lopte, on, odmičući se, skotrlja nespretno još jedan kamen, Bog zna po koji put (ne zna pravo, ali, čini mu se, po šesti put) i skoro pogodi jednoga dječaka.

— Ali tko ovo neprestano kotrlja kamenje? — krikne jedan od dječaka, koji je strašno žudio da se s nekim potuče, jer već ima deset dana, da se nije s nikim potukao i to, otkad su se njih sedmorica udružila i zajednički maštala o lopti i sportskom klubu.

— To neko hoće da nas ubije — smisli glasno jedan.

— Ili barem nas pogađa, da nam razbije glavu. Hoće da nas blesira.

— Neprijatelj, neprijatelj! Nađimo ga i sudimo mu.

— Na okup! Svi dolje u kut. Kamenje u ruke i u džepove i pretražimo jamu — zapovijeda najinteligentniji dječak, koji je imao džepni nožić i otvorio ga za svaki slučaj. On je bio svijestan, kako je važan i kako su se u prvi mah trojica postavila iza njega, da se osjete sigurnijima. Počeše pretraživati Gorsku Jamu, sve dvojica i dvojica. U jednoj je grupi od trojice bio krivac i dječak, koji je znao tko je kotrljao kamen. Bože, hoće li ga odati! — mislio je krivac. O, kad me ne bi odao, kako bi mu bio zahvalan; pošao bi za nj triput u Motoružnice, sat hoda daleko, da odnese mjesto njega težacima objed. Da mu to kaže? Ali kako? A kako ga samo gleda! Lukavo i smijucka se. Uživa, kako će ga konačno odati i isprsiti se, kako je našao napadača. A onda! Pogleda na sva lica, puna odlučnosti. Osobito ga zabrinjava otvoreni nožić. Gospode, ako ga zakolju! Jadna moja majka. A sigurno će me onda tu i pokopati.

— Što misliš, Ivo, što bismo mu učinili, ako ga nađemo? — upita jedan, koji je bio nešto niže.

— Izmlatit ćemo ga, kako ide i valja.

— A ja mislim, da bi ga trebalo najprije zavezati mojim remenom, a onda ga zaklati, — reče treći, koji je nosio pravi pravcati kožnati remen sa divljeg Zapada. Taj je remen donio nekada njegov djed iz Amerike.

— Dakako, dakako — slože se svi i nastave traženjem.

Krivcu stane dah. Zamisli kako ga vežu. I onaj nožić! Sklapa oči. Htio bi pobjeći nekuda. Ne može. Osjeća na vratu hladnu oštricu i, Gospe Blažena pomozi, već bode, bode i krik odjekne Gorskom jamom. Šišmiši se usplahirili.

— Što je? Što je?! — zgrnuli se svi oko krivca, koji se hvata za vrat i plače kao ljuta godina.

— Nemojte me ubiti. Nisam hotimice kotrljao kamenje. Nemojte me zaklati.

— A ti si to, golubiću — a tako! — zagrajaše svi najozbiljnijim licem.

— Izdajica.

— Nisam izdajica, bojao sam se, da ima u onoj rupi čagalja.

— Sudimo mu.

— Dobro — posredova najinteligentniji dječak i spremi nožić u džep — Kaznu ćeš morati izdržati, jer si uvrijedio naše klupske prostorije tvrdeći da u njima ima čagalja. Pošto smo svi stavljeni u sumnju, to ćemo se osvjedočiti, da li ima zbilja čagalja u našem domu. Kotrljanje ti litica opraštamo. Vežite ga!

I vezaše ga remenom s divljeg Zapada. Krivac plače i viče da će ih slušati dok je živ. Čak će slušati mjesto njih njihovu stariju braću i sestre. Ići će kupovati mjesto njih cigarete za njihove očeve, sol i šećer za njihove majke. Ali uzalud. Vezan, pa vezan.

— Sad ćemo jednu tvoju nogu uvaliti u rupu, da vidimo, ima li unutra čagalja. Ako ima, ugrist ćete, i to će biti nama znak, da si imao pravo. Pobrinut ćemo se da ti onda damo zadovoljštinu. Ako nema, onda bolje za tebe, jer si slobodan, i uvjerit ćeš se da naše klupske prostorije nisu kojekakvi čagaljski brlog, već sigurno utočište za našu četu.

Kad je krivac ovo čuo pobijesni; zalomata rukama i nogama i stane tuliti glasom psa, kad zavija u noći, punoj mjesečine. Ipak su njegovi drugovi bili neumoljivi, donijeli ga do rupe i zavukli mu bosu nogu u rupu. U tom trenutku on poblijedi sklopi oči i pričini se, da je umro. On je upotrebljavao ovu taktiku uvijek, kad bi ga majka tukla, tako da bi je prestrašio. Ali to ovdje nije pomagalo. Činilo mu se, da je nogu utopio u posudu mlake vode. Čeka bespomoćno, ali ipak — ne grize. Ali gdje su ti čaglji? Zašto već ne grizu? Pa ne može valjda čekati tu sto godina! Neka mu odgrizu čitavu nogu. Odjedamput. Ali odmah. Još ništa?! — Pokrene nožnim palcem, pa ostalim prstima. Pipa. Doduše tu je nešto vlažno i mekano. Da to nije čagljeva njuška? Nije nego malo vlažne i masne ilovače. Pokrene oprezno čitavim stopalom i zaokruži. Ništa! Hladni kamen pri dodiru upravo ugodno osvježuje njegovu vruću nogu. Sjeti se nečega. Otvori oči tako smireno, da su se svi zaprepastili.

... »I ONI GLEDAHU ZA NJOM TUROBNO I ČEZNUTLJIVO DUGO I DUGO« ...

SVI SU KRVNIČKI NA NJ NAŠRNULI...

— Ne budite smiješni! — reče hrabro i omalovažujućim tonom žrtva. Ja nisam ni znao, da kanite ovu glupost sa mnom učiniti. Kao da se ja plašim rupe. I drugu ću nogu staviti unutra. No, pa pustite me, ludovi, mazge, tovari, kobile, što me držite tako plašljivo. Pi! Kukavice! Strah ih je, što sam stavio unutra nogu! Odriješite me brzo, da mogu još dublje zarinuti stopalo. Eto tako. Pridrži mu glavu ti, Stjepo, ne, ne, Stijepo, nego Mato. Čini mi se, a ha, da pipam nešto toplo, nekakve dlake, da to nije čagalj!?

Svi pobjegoše u drugi kraj jame u očekivanju što će se dogoditi.

Odjednom se onaj s rupe počne smijati kao lud, uspravi se i rastumači šestorici preplašenih dječaka, kako im je vratio milo za drago. Oni su prestrašili njega, a on njih.

Nastavili su dogovor. Svi su pristali na pridjevke. Dali su jedan drugome ruku (i izljubiše se ponovno), da će složno izlemati svakoga, koji uzme u usta njihova sportska imena u zločinačko-podrugljivoj namjeri.

— A kako ćemo se to onda zvati? — upita onaj prvi.

— Ja sam sastavio ovako: Ivo će se zvati Pito, Stanko će se zvati Poto, Ja ću se zvati Pato, Vlado — Čiko, Niko — Ćuko, Stjepo — Ćako, a Mato — Žaba. Jeste li zato?

— Jesmo! — viknuše svi od srca, a Mato preko srca. Nije mu bilo pravo da se zove žaba, zašto baš žaba, ali hvala Bogu, on tu žrtvu rado doprinosi u korist kluba.

— Naš klub, koji broji zasad samo sedam članova, koji su ujedno i jedina momčad treba također ime! — reče najinteligentniji opet. (To je bio novopečeni Pato).

— Kako bi njega nazvali? — upita Pito.

— Ja znam, kako bi, ali recite vi to prvi — reče Pato — da se ne bi reklo, da ja sam sve namećem.

— Reci, reci — zažagore svi.

— Žeravica! — klikne ponosno Pato, stane u svečani stav i pobjedonosno ih pogleda.

— Hura, hura... svi smo zato!

Pato još u svečanom stavu poviče:

— Našem klubu Žeravici triput Hura!

— Hura! Hura! Hura!

Konačno je bilo još zaključeno da se naruči prava pravcata lopta i to u Zagrebu. Pato je izjavio da lopta (anima i »mantl«) s pumpom stoji 153 Dinara i sedamdeset pet para.

— Ima nas eto sedam. Svaki bi imao dati 21 dinar i devedeset i sedam para, spremno izračuna najbolji račundžija iz razreda.

— He... počeše svi da sliježu ramenima.

— Ali moramo stvoriti tih 21 dinar i 97 para svaki, pa makar ne pošli na Malu Gospu na dernek! Ja ću eto mjesto jednog nadničara tri dana majci sjeći granje u šumi. I ona će mi dati 21 Dinar i 97 para!

— A ja ću s ocem pet dana krečiti sobe - reče Poto. Njegov je otac jedini ličilac u mjestu. Pito je rekao da će mjesto svoje tetke goniti na mazgi šljunak za općinske putove, jer je baš onih dana započeo kuluk. Ćiko je bio postolarski šegrt. On će kriomice popraviti bilo koje cipele i naplatiti to da ne zna njegov nepravedni majstor, koji mu još ne će da počne plaćati 100 Dinara mjesečno, premda je to morao, po obećanju, već prije dva mjeseca početi. Čuko će susjedi Kati popraviti stol, da mu ne zna otac, koji je inače priznati, premda samouki, drvodjelac. Ćako će čuvati mjesec dana mlađega brata, koji je tek prohodao. Za njega je lako, otac mu je žandar, pa njegova majka uvijek ima gotova novca. Žaba je bio najsiromašniji, stoga će se svi pobrinuti, da nađe zarade u mjestu slušajući dobre domaćice. S treniranjem se počinje odmah danas i to lopticom sašivenom od krpa.

Poto je spremao neko iznenađenje, svečano se i tajanstveno smješkao. Dok su po svršetku ove historijske sjednice u srcu Gradine izlazili van, pojavi se u širokom okviru ruba Gorske Jame, na istaknutom kamenu čupavi i živi pas i u svečanoj pozi pozdravi:

— Vau! Vau!

— O, Cu-cui, Cu-cui — zaori veselo iz sedam grla. Bio je to Patov psić, koji je neprestano išao za Patom, iako ga je ovaj nastojao izbjeći. Ali uzalud, Cu-cui ga je pratio kao sjena. Bio je to strahovito zločesti psić. Smatrao je najsvetijom dužnosti da trči za mačkama, da posvadi što više većih pasa i da onda mudro pobjegne. Kad ne bi sreo ni psa ni mačke, onda bi trčao za kokošima. Dosad je utamanio 37 pilića. Jednom mu je neki mačak iz susjedstva ogrebao njušku i od onda je Cu-cui to ništavo mače svečano ignorirao i ne bi se udostojao ni svrnuti na nj pažnju, kad bi ga slučajno sreo putem.

Danas je Pato svezao Cu-cuia lancem, da može mirno poći u Gorsku Jamu, ali eto, on se oslobodio i pronašao ga! Ništa zato! Kad je društvo raspoloženo! Kad je sve to dobro svršilo! Kad je tako lijepo živjeti na svijetu!

Uputili su se njih osam ravno u Kozlinu na prvi training. Odlučili su da će ga održati na malom trgu pred Patovom kućom, ako ih tko ne potjera. Žaba nosi »krpaš«, lopticu sašivenu od krpe. Poto se smješka, sprema svoje iznenađenje.

Kad su došli na igralište, baci Žaba krpaš. Svi su krvnički na nj nasrnuli tiskajući nogu naprijed. Pato na to izvadi svoju tajnu iz njedara, i napuše pravu pravcatu veliku i okruglu loptu.

Svi se zgranuše od čuda. Pato je potajno od svinjskog mjehura i nešto debljeg starog sukna napravio veliku, okruglu loptu. Kad je četa to opazila počela je da viče kao luda od radosti i junaci se baciše na Pata i izljubiše ga. Ta je vika bila tako neobična, da su domaćice okolnih kuća izašle na prozor da vide što je.

Nažalost je lopta bila prelagana ponešto. Prvi i to počasni udarac je imao dati Pato. I dok se spuštalo blago i smireno veče, vjetrić puhao tamo s mora, oni su se redali, da u što zgodnijem položaju dočekaju loptu. Pato lupne i lopta poleti u vis. Momčad u najvećem uzrujavanju čeka loptu da padne natrag. Ali, nažalost, lopta je bila drukčijeg mišljenja. Ona je bila prelagana a vjetrić i previše jak za nju pa je smireno i polagano letila u vis ignorirajući silu teže, a oni su svi pojurili da se popnu na staju za Patovom kućom u nadi da će dohvatiti lakomislenu loptu, da je discipliniraju, ali u taj mah jači zamah vjetra odnese loptu i oni gledahu za njom turobno, čeznutljivo dugo i dugo.

I tako je nesretno svršio prvi trening novo osnovanog sportskog kluba »Žeravice«.

(Nastavlja se.)

IVO LENDIĆ

KROZ RUMENO TKANJE...

Kroz rumeno tkanje mjesečevih zraka
Slušao sam kako neosjetno plove
Tihi zvuci šuma i mrtvoga lišća,
Gdje me noćas jedna čežnja moja zove...

Slušao sam tihu melodiju noći,
Svaki drhtaj srca — uzdah jednog slapa.
Slušao sam kako moje sanje plaču
I kako se gorom ljulja sjenka svaka...

Ispod vela noći gledao sam dugo
Gdje se beskraj neba čistim svijetlom mije.
Sa plamenom čežnjom u toploj samoći,
Željan ja sam Svijetla koje dušu grije!

D. F. STANČIĆ

ZA MAŠTOM

Ne ću drhtaj ovog monotonog dana —
U meni živi radost mnogo draža
U meni je miris carstva očarana
I niču sjenke zelenih pejsaža.

Mašta mi je danas skoka tako hitna.
No znam — kad k meni dođe radost nova
Bit će tako blijeda, drhtava i sitna
Jer će biti samo sjenka ovih snova.

ĐURO BALOKOVIĆ

NEDELJNO JUTRO

Pjevaju zvona svježinom jutra
na pozdrav Gospi visoko gore,
zvonici bodu šiljcima svojim
plavetno nebo, prohladne zore.

Narod hrli pred oltar Gospi.
Djevojke nose strukove cvijeća.
Ori se pjesma iz srca dubine,
u oku sviju cakli se sreća.

Svaki se moli za sebe za svoje
za dobru žetvu, plodove truda.
— Starici kojoj spusti se suza —
— Ave Maria! ori se svuda. —

ANTE MORAVAC.

SVIJETLI GROBOVI

POSVEĆENO USPOMENI MRTVIH PRVAKA HRVATSKOG KATOLIČKOG POKRETA

NA »DUŠNI DAN« ili na »dan mrtvih« sjetio se svaki od nas grobova svojih dragih. Ali osim grobova naše rodbine diljem hrvatske domovine razasuti su grobovi, koji su dragi čitavom hrvatskom narodu. Zahvalni narod je na mirogojskim arkadama okitio grobove narodnih preporoditelja kao i grobove srpanjskih i lipanjskih žrtava.

Ali i uz te grobove imamo mi članovi i prijatelji hrvatskog katoličkog pokreta nekoliko naših svijetlih grobova, kojih se sjećamo sa srcima punih plemenitih osjećaja, jer nas ti grobovi ne samo oživljuju uspomenama na pojedine ljude nego nas sjećaju i veličine onih ideala za koje su oni živjeli.

Prvi i najveći naš grob je onaj velikog biskupa Mahnića, koji počiva u Zagrebu, u srcu hrvatskog naroda u krasnoj Ksaverskoj dolini, u crkvi, koju naši predi podigoše »Za spas slavnoga kraljevstva hrvatskoga« i u kojoj se riječ hrvatskih glagoljaša svaki dan diže do lica Božjega. Tu leži začetnik organizovanog gibanja Hrvata Katolika i Čovjek koji je osobito volio naš pokret Hrvatskog katoličkog narodnog đaštva i njegovu »Luč«. Biskup Mahnić je najsnažniji predstavnik katoličke misli u Hrvatskoj.

Druga dva groba najjačih predstavnika organizacijske i socijalne akcije u Hrvatskoj nalaze se daleko od groba biskupa Mahnića, što više zapušteni i skoro zaboravljeni. Grob dra Rudolfa Eckerta nalazi se izvan granica naše države, na Rijeci. Tko zna nebi li se i zaboravilo gdje se nalazi taj grob, da ga nijesu naši drugovi na Sušaku skupa sa svojim vođom našli i donekle uredili, a sada nam eto šalju i fotografiju toga groba, na kojemu se nalazi tek mramorna ploča s natpisom. Grob dra Petra Rogulje, našeg najjačeg organizatora nalazi se u Sarajevu i opet skoro na periferiji hrvatstva, tek u nešto boljem stanju i neprestano se pokreću akcije za podizanje dostojnog spomenika ovom rijetkom čovjeku idealisti, koji je znao ne samo živjeti nego i umrijeti za svoje ideale.

Imamo mi još lijep broj grobova mladih pregalaca, koji većinom pomriješe za vrijeme svjetskog rata, ali naše misli se zaustavljaju kod grobova dvojice najizrazitijih predstavnika mlade hrvatske katoličke literature. Tamo u Boću također skoro na granici hrvatstva podigoše zahvalni »boćanski župljani«

GROB DRA RUDOLFA ECKERTA NA RIJEČKOM GROBLJU. UZ GROB VLČ. G. PROF. MARTIN BUBANJ *Foto Edo Musić*

NADGROBNI SPOMENIK PJESNIKA IZIDORA POLJAKA NA BOĆANSKOM GROBLJU. SPOMENIK SU PODIGLI SVOME ŽUPNIKU ZAHVALNI ŽUPLJANI

spomenik Izidoru Poljaku svome »župniku i pjesniku«, kako ponosno ističu ti skromni ljudi. I tako je Izidor Poljak pjesnik kršćanske boli i veselja, pjesnik žarke ljubavi prema Bogu dobio donekle dostojan spomenik. Doličan grob ima i drugi hrvatski katolički pjesnik, prerano preminuli Đuro Sudeta. Njegov grob se nalazi u Koprivnici, na granici Madžarske.

Tako naš veliki biskup počiva u našem Zagreb-gradu u dostojnom grobu, a drugi grobovi se razasuše na zapadu, jugu, istoku i sjeveru naše hrvatske domovine, i svijetle kao golemi svjetionici mladim naraštajima, i svijetle im čistom katoličkom naukom, primjerom živog i predanog rada za narod te konačno potsjećaju na našu veliku dužnost sudjelovanja u izgradnji snažne narodne i katoličke kulture. Ovih pet grobova predstavljaju čitav jedan program, pokazuju puteve i daju uzvišene primjere. Naš pijetet prema ovim svijetlim grobovima će postajati sve veći pa se pouzdano nadamo, da će naš Eckert i naš Rogulja ipak dobiti grobnice, kakve oni i zaslužuju. Dok za podizanje spomenika pok. Rogulji, koji je imao više prijatelja i znanaca od pok. Eckerta, već postoji i odbor, od svega srca pozdravljamo inicijativu vlč. Martina Bubnja koji je Katoličkoj Đačkoj Ligi predložio, da se poduzme akcija za prenos posmrtnih ostataka dra Eckerta sa otuđene nam Rijeke na Trsat i predlaže da se tom zgodom održi jedan sastanak Mahnićevih učenika, prema onoj poznatoj Preradovićevoj:

»Rod bo samo koji mrtve štuje
Na prošlosti budućnost si snuje«.

FEUILLETON

IZ SEKRETARIJATA SLAVENSKIH KATOLIČKIH AKADEMIČARA

KRASAN USPJEH KONGRESA SLAVENSKE KATOLIČKE INTELIGENCIJE U ZAGREBU

Ideja suradnje slavenske katoličke inteligencije naišla je na lijep odjek kod svih slavenskih katoličkih naroda. Prvi su započeli katolički organizovani akademičari, a njima se pridružiše i seniori pa tako imamo iza sebe već uspjele kongrese u Ljubljani i Bratislavi, a k njima se pridružio uspješno i kongres u Zagrebu, koji je uspio u svakom pogledu.

Ovogodišnji kongres se održavao u Zagrebu od 2. do 5. rujna. Pripremne radove izvršio je poseban odbor pod visokim pokroviteljstvom Preuzv. g. dra Antuna Bauera, Hrvatskog Metropolite, pa su zasijedanja kongresa protekla u najljepšem redu. Najbrojnije delegacije su bile poljska, slovačka i slovenska. Predavali su predstavnici svih slavenskih katolika.

Svečano otvorenje i dio zasijedanja održavali su se u bivšoj Hrvatskoj Sabornici. Osobito svečano je bilo otvorenje kongresa, na kojemu uz predstavnike domaćih katoličkih organizacija i uz predstavnike slavenskih gostiju pozdraviše kongres predstavnici naših crkvenih vlasti (Preuzv. g. dr Dominik Premuš pomoćni biskup), državnih vlasti (u ime banovine dr Uzorinac), predstavnik sveučilišta (sam dr Josip Belobrk, rektor sveučilišta), kao i predstavnik glavnog grada Zagreba (Dr Ivo Krbek, gradski načelnik).

NA ZASJEDANJU KONGRESA U KONVIKTU BL. KRIZINA
S desna na lijevo u prvom redu: dr Frane Bulić, nadbiskup dr Antun Bauer, pokrovitelj kongresa, biskup dr Dionizije Njaradi, senator dr Kovalik (*Foto Stj. Urban*)

Najveća pažnja posvećena je na ovom kongresu izgradnji socijalnih načela slavenskih katoličkih pokreta i produbljenju shvaćanja nacionalnog pitanja. U tu svrhu održao je Slovenac Franc T e r s e g l a v, urednik dnevnika „Slovenec" i poznati javni radnik predavanje o odnosu katolika prema kapitalizmu i marksizmu prema načelima, što ih je iznio sadanji Papa u svojoj znamenitoj enciklici »Quadragesimo anno«. Predavač je napose pozvao katolike na požrtvovan rad, da se odreknu komotnosti i bojažljivosti. O. Dr. Bonifacije P e r o v i ć, hrvatski franjevac orisao je u svom predavanju u detalje način, kojim treba da katolici provedu svoja socijalna načela u život i preporode današnje društvo. Čeh Dr. Jan U r b a n, dopunio je ova dva predavanja orisavši važnost i način karitativnog rada, što ga imadu da izvrše slavenski katolički inteligenti. K ovim predavanjima spada i predavanje Dr. Marijane K r a l j, koja je orisala stanje i zadaće slavenske žene, napose u pitanju zdravoga feminizma. Plod toga predavanja i vijećanja prisutnih ženskih bit će osnutak paralelne ženske slavenske katoličke federacije.

U pitanju nacionalizma važan je najprije teoretski referat Poljaka Klemensa J e d r z e j e w s k o g a o nacionalizmu i o kršćanskom universalizmu. A napose je važan referat Dra. Gavre K o s t e l n i k a, Ukrajinca, u kom je iznio načela zdravoga nacionalizma među Slavenima, koji treba da proizlazi iz katoličkog shvaćanja nacionalizma i da svima Slavenima dade i priznade potpunu ravnopravnost. Upoznavanju vjerskih zadaća Slavena vrlo je dobro poslužilo zasijedanje Ćirilo-Metodijske sekcije, na kojoj je održao referat Slovenac Dr. Fran G r i v e c, sveuč. prof. iz Ljubljane. Boljem upoznavanju i porastu slavenske uzajamnosti dobro je poslužilo predavanje Slovaka Dra Antuna V a š e k a o glasnicima slavenske uzajamnosti.

UČESNICE ŽENSKE SEKCIJE KONGRESA
(*Foto Stj. Urban*)

OTVORENJE KONGRESA SLAVENSKE KATOLIČKE INTELIGENCIJE
u dvorani bivšega Hrvatskoga Sabora 2. rujna o. g. Na govorničkoj tribini slovački senator dr Jan Kovalik (*Foto Firšt*)

Velika pažnja posvećena je tome da gosti što bolje upoznadu hrvatski narod. Stoga im je za vrijeme cijelog kongresa dana prilika, da što bolje upoznadu Zagreb i naše narodne institucije i krajeve, a na koncu kongresa održao je prof. Petar G r g e c predavanje o značenju hrvatskoga naroda u sklopu katolicizma. Napokon su obavljene glavne skupštine saveza slaven. katol. akademičara (Zapisnik donosimo u ovom broju) i seniora, izabrani odbori, stvoreni programi dalnjega rada i određen za slijedeću godinu novi kongres, koji će biti u Poznanju u Poljskoj. Na koncu su prihvaćene rezolucije, koje kratko i jasno označuju glavne smjernice rada cijeloga pokreta. (Vidi prošli broj »Luči«).

Dakako da su priređivači nastojali, da gosti upoznadu u koliko je to moguće i važne tekovine naše kulture, pa je u tu svrhu udešeno razgledanje glavnih kulturnih institucija grada Zagreba, a osim toga je za goste priređen izlet u bližu okolicu Zagreba i Hrvatsko Zagorje.

Čitava katolička, a i ostala domaća javnost primila je kongres srdačno i s razumijevanjem, pa je općeniti dojam, da je kongres jaka afirmacija katoličkih akademičara i seniora u našem kulturnom životu. Dakako, da su i strani katolički listovi o kongresu pisali vrlo lijepo i sa puno priznanja, a osim toga kongres pozdraviše i uglednici slavenskih katolika, između kojih su i dva kardinala.

O samom kongresu će doskora izaći posebna spomenica, pa ćemo kad bude dotiskana, na nju upozoriti naše čitatelje, jer je zbilja vrijedno, da se upoznaju s pokretom za slavensku katoličku solidarnost. B.

ZAPISNIK

GLAVNE SKUPŠTINE SAVEZA SLAVENSKIH KATOLIČKIH AKADEMIČARA, ODRŽANE DNE 4. RUJNA 1932. U KONVIKTU BL. KRIZINA U ZAGREBU PRIGODOM IV. KONGRESA SLAV. KAT. AKADEMIČARA I SENIORA.

1. Skupštinu otvara pozdravljajući delegate i prisutnu gospodu dosadašnji predsjednik Saveza dr Anton Vašek iz Bratislave. Zatim čita imena pojedinih službenih delegata: Slovake zastupa Vendel Bezak, Slovence Marijan Brecelj, Poljake Waclaw Tarnowsky, Čehe Alois Šnevajs, Ukrajince Vladimir Konrad, Hrvate Ivo Bogdan. Pored delegata prisutan je lijepi broj domaćih i inozemnih učesnika. Zapisnik vode Vendel Bezak iz Bratislave i Jerko Bauer iz Zagreba.

2. V. Bezak čita zapisnik zasijedanja delegata pojedinih nacija, koje je uslijedilo 12. i 13. ožujka ove godine u Bratislavi. Na zapisnik prigovara V. Konrad, da je manjkav u nekim detaljima, koji su izneseni na bratislavskoj konferenciji, napose u sporu, koji se vodio između poljske organizacije »Odrodzenie« i ukrajinske organizacije »Obnova«. Tako nije u zapisnik unesen zaključak, da će »Obnova« izraditi pismeni protest, koji će Sekretar razaslati uz zapisnik bratislavske konferencije svima nacijama. (Taj zaključak nije ni bio realizovan, jer predsjednik nije dobio spomenuti pismeni protest, koji je »Obnova« poslala.)

3. Svaka nacija referira o svojim nastojanjima oko izmjene studenata. Izmjena je posto-

jala u prošloj godini između Poljaka i Slovaka, Poljaka i Slovenaca, Slovaka i Slovenaca. Izražena je želja, da bi i ostale nacije pristupile konkretnom radu za izmjenu studenata. V. Bezak se specijalno zanima za Zagreb, no po izjavi L. Perinića Hrvatima zasad nije moguće dati stvarno obećanje: pobrinut će se, da u najkraćem roku izrade plan o izmjeni i pronađu srestva za njegovu realizaciju te će o tome pravovremeno obavijestiti druge federacije. Česi zasad nisu u mogućnosti za izmjenu, a Ukrajinci će naknadno o svojim mogućnostima obavijestiti Savez. W. Tarnowski predlaže, da svaka nacija obavijesti Komisiju za izmjenu studenata u Bratislavi o tome, koliko studenata može primiti, i to najkasnije do 1. oktobra o. g. Prijedlog se prima.

4. Određuje se mjesto narednog Kongresa. V. Konrad traži, da na godinu Kongres priredi »Obnova« u Lwowu, no W. Tarnowski poziva se na zaključak bratislavskog Kongresa i bratislavske konferencije, koji određuju naredni Kongres u Poznanju, Varšavi i Gdinji. O tome je čas prije analogan zaključak donijelo senioratsko zasijedanje, pa bi bilo normalno, da i akademsko zasijedanje isto zaključi. — Kongres će se dakle održati u Poljskoj: Poznanj, Waršava, Gdinja polovicom jula 1933. Na tom će se Kongresu raspravljati o drugim Kongresima. No na prijedlog dra K. Čehovića prima se principijelni zaključak, da će u jednoj od narednih godina i »Obnova« prirediti Kongres, premda se nije moglo fiksirati njegovo vrijeme.

5. Godine 1933. bit će priređena u Velehradu ćirilo-metodijska konferencija, a uz nju će se prirediti za akademičare posebni kurs, da ih upozna s ideologijom ćirilometodijskom. G. dru Grivecu i ćirilometodijskoj komisiji u Ljubljani povjeren je mandat o sastavu programa toga kursa.

6. Prima se prijedlog W. Tarnowskog, da će se u buduće iza svakog referata na Kongresima dati tumačenja ili kratki resume-i na svim ostalim slavenskim jezicima, a ako to ne bude moguće, onda na francuskom.

7. W. Tarnowski predlaže, da se g. dru Antonu Vašeku dade zapisnička pohvala za savjesno vođenje Saveza Slav. Katol. akademičara.

8. V. Konrad pokreće pitanje o izdavanju jedne interslavenske revije. To je pitanje tretirano na svim dosadašnjim Konferencijama i ne može se jednostavnim zaključkom riješiti. Na prijedlog V. Bezaka to se pitanje ostavlja na proučavanje budućem predsjedništvu Saveza.

9. Slovaci predsjedništvo Saveza predaju Hrvatima, koji imenuju novim predsjednikom Luku Perinića.

Predsjedatelj dr Anton Vašek zahvalio se drugovima na strpljivosti i zaključio glavnu skupštinu Saveza Slav. Kat. Akademičara.

U Zagrebu 4. rujna 1932. Zapisničari:

Vendel Bezak i Jerko Bauer.

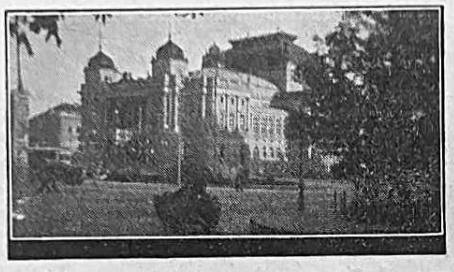

HRVATSKO KAZALIŠTE

POČETAK DRAMSKE SEZONE.

(D. Demeter: Teuta. — Miroslav Feldman: Zec, lice iz svjetskog rata. — L. Buš-Fekete: Trafika. — V. Werner: Pravo na grijeh. — Matineja u počast Marije Ružičke-Strozzi.)

Ovogodišnja službena kazališna sezona počela je izvedbom Teute, klasične ilirske drame Dimitrija Demetra. Kako ove godine slavimo stotu godišnjicu ilirskog preporoda izgleda da je kazališna uprava svojski prionula za što svečanijom proslavom stavivši u program svog rada najbolju hrvatsku operu Porin od Vatroslava Lisinskoga i Teutu Dimitrije Demetra, jednog od osnivača hrvatskog kazališta. Sama izvedba protekla je puna poleta i zanosa, a dobro oko redatelja g. Tite Strozzija vješto je zapazilo, da je po originalu Teuta preduga za izvedbu i da slika sa Pinesom, sinom prve žene kralja Agrona, samo kvari cjelinu drame. Teutu je igrala gđa A. Kernic, vrlo dobro, a Dmitra Hvaranina g. D. Dujšin poznatim zanosom i stilom. Sama izvedba Teute pokazala je da uz dobre glumce može uprava i češće iznijeti kojeg našeg klasika (na pr. M. Bogovića) bez bojazni, da stvar financijalno podbaci. Tek bi trebalo da se te predstave daju u jeku sezone, a ne na početku, kada i onako radi vrućine malo tko ide u kazalište.

*

Par dana iza »Teute« iznijela je drama novu dramu domaćeg pisca g. Miroslava Feldmana. Naslov drame, koja, bar po piscu nije ni drama ni komad ni igrokaz, već »četiri čina« je »Zec«, lice iz svjetskog rata«. Freiherr v. Doringer, aktivni domobranski satnik i zapovjednik 6. bitnice 9. domobranske poljsko-topničke pukovnije na talijanskoj fronti dobije jednog dana od domobrana na poklon zeca. Satnik hraneći zeca tako ga zavoli, da ga štaviše vodi sobom u Beč, gdje se tom zecu divi čitavo ratno ministarstvo. Vrativši se sa dopusta, naravno sa zecom, jednog dana, za vrijeme dekoriranja satnije javi mu služak, da je zec pobjegao. Čitava satnija mora okolo tražiti zeca. Dođe na inspekciju generalmajor v. Walstätten i sam uzme u svoje ruke potragu za zecom, ali bez uspjeha. Kada su Talijani prodrl čitavu frontu i zaprijetili i toj bitnici, v. Doringer unatoč naloga ne povlači se. Momčad se razbjegne, a v. Doringer, kada ga je došao potsjetiti na bijeg pričuvni domobranski poručnik Kotromanić, zaustavi ga prijeteći revolverom i prisili ga, da, uz praskanje taneta, odigra partiju »ajnca«. Tko izgubi mora se za zeca (!) ubiti. Kotromanić dobije i ode, a kada se v. Doringer imao ustrijeliti, doleti njegov služak i javi mu da je on pojeo zeca. V. Doringer poleti na služaka, ali ga uto zahvati tane talijanske puške.

Kako se vidi iz sadržaja, sama ta »četiri čina« su već po motivu vrlo nezahvalna za scensku obradbu. Uzme li se u obzir, da g. M. Feldman vrlo slabo vlada scenom i njenim efektima, nije ni čudo da se publika preplašila zeca, a zec publike i pobjegao sa repertoara. Glumci su bili kao i obično vrlo dobri, a osobito se trudio g. Badalić, da stvori »domaćeg« kapetana Stanhopea, ali bez uspjeha.

*

Da privuče publiku i, što je glavno, napuni blagajnu, iznijela je drama »Trafiku«, komediju madžarskog pisca Ladislava Buš-Fekete-a. Sama ideja, da se prikaže trafika, zgodna je, dok sama obradba je prilično slaba, ali zato moderna, odnosno sladunjava. Udova generala, rođena barunica ima trafiku i dvije kćeri Lolu, mondenu damu koja misli samo na užitak i Melu, abiturijenticu, naivnu »kevicu«. Lola kani ostaviti muža Tončeka, 100% birokratu i otputovati sa grofom Ferarijem. Mela, da spasi čast obitelji nametne se sama grofu Ferrariju i dođe u njegov stan, gdje ga zaključa, da bude sigurna da ne će otputovati. Lola ipak otputuje, ali sa starim grofom, a Mela muku muči da majci rastumači šta je htjela. Uto se vrati i Lola, jer se razočarala u starom grofu i ode sa Tončekom na ladanje. Dođe mladi grof i doznavši, da Mela nije prodavačica u trafici kako se to ona izdavala, zamoli njezinu ruku i naravno dobije je.

Puno poleta samom komadu dala je gđica Babić kao Mela, a ostali glumci nisu nimalo zaostajali. Kazalište rasprodano, što je dokaz, da publika voli »dim« i razonodu.

*

Što se tiče scenske obradbe bolje je iznesena komedija českog komediografa Vilima Wernera: »Pravo na grijeh«. Žena ulovi muža, da ju je prevario, i hoće ga zato ustrijeliti. Dolazi njezina majka i diplomacijom iskusne žene pomiri bračni par uvjerivši svoju kćer, da muškarac ima pravo na grijeh, ali da njegova ljubav kraj toga nije nimalo manja. Komedija je vrlo vješto vođena, te je tipična komedija situacije i dialoga. Sam motiv je malo apsurdan, ali autor je vrlo vješto upleo karakteristične prizore i tipove, te time dao radnji mnogo poleta i duha. Režiju i muža uspješno je nosio g. Strozzi, dokazavši, da je naš najbolji »all round« redatelj. Publika se dobro zabavljala.

*

U nedjelju 2. X. o. g. otkriveno je u foyeru opere poprsje najveće hrvatske tragetkinje Marije Ružičke-Strozzi, te je tom prilikom održana i matineja u njezinu počast. Marija Ružička-Strozzi djeluje neprestano već 60 godina na hrvatskoj pozornici. Iako je mogla postići mnogo veću slavu u tuđini ipak je radije ostala u Zagrebu i čitav život posvetila hrvatskoj Taliji.

Na proslavi koju je priredila »Hrvatska žena« uz sudjelovanje svih hrvatskih kulturnih društava sudjelovalo je Hrvatsko pjevačko društvo »Sloboda« i članovi kazališta, a samu proslavu su potpomogli svečarićina djeca Tito Strozzi, glumac i redatelj hrvatskog kazališta, i Maja Strozzi, operna pjevačica, te unuk a sin Maje Strozzi, Boris Papandopulo.

Želimo svečarici, da nam još poživi, kako je i sama rekla, 20 godina na diku i slavu hrvatske Thalije! KREŠIMIR MLAČ.

OPERNA KRONIKA.

»MIGNON«.

Popularna Thomasova lirska opera »Mignon« izvedena opet u našem kazalištu nakon dulje stanke. »Mignon« je opera starijeg stila, puna vedre, graciozne i lake, katkad gotovo prelake melodike, vrlo pomnjivo orkestrirana. I baš se zbog te duhovite melodioznosti održala ova opera još i danas na repertoaru svih kazališta. Izvedba u našem kazalištu bila je vrlo dobra. Partiju Mignone pjevala je prvi put naša mlada i talentirana sopranistica gđica Erika Druzović, te se posvema uživila u ulogu tako, da je stvorila i glumački i pjevački jednu od svojih najboljih kreacija. Svoju je partiju prošla temeljito i velikim muzičkim razumijevanjem, te je često puta bila od publike nagrađena pljeskom, osobito nakon poznate romance u prvom činu. Partiju Meistera pjevao je također prvi put g. Anatol Manoševski. On osvaja svojim nježnim, lirskim i mekim, gotovo premekim glasom, jedino je još malo ukočen u kretnjama. U vrlo teškoj partiji Filine briljirala je gđa Zlata Lipovšćak-Rajić, te je odlično izvela vrlo opasne kolorature, kojima ta partija obiluje. I g. Griff u ulozi nesretnog oca Lotharia kao uvijek izvrstan. Orkestar pod vodstvom g. Smodeka bio je dobro uvježban, naročito je izvrsna harfa koja ima prilično veliku solopartiju.

R. BENATZKY: »BIJELI KONJ«.

I evo, došao je i k nama taj toliko najavljivani »Bijeli konj«, ta opereta-revija koja je u Njemačkoj postigla na stotine i stotine izvedaba pred punim kućama. A što je krivo da kod nas nije polučila takav uspjeh? Ili je naša publika kritičnija od njemačke ili je nemoguće dobro prenijeti jednu ovako posve lokalnu stvar ili je kriva kriza (a čemu danas nije kriza kriva?) da se taj komad nije mogao kod nas izvesti onim sjajem kakvim je to izveden u Njemačkoj. Bit će da je krivo sve troje. — Ko-

načno i sam sadržaj te operete je sasvim banalan i šablonski, bez ikakvog jačeg zapleta. I tu ima doduše — komičnih scena i »viceva« ali nas ne mogu nasmijati onako kao na pr. u Abrahamovoj »Viktoriji« ili u »Tri mušketira«. — Muzika nam ne pokazuje pravog Benatzkog, onog iz »Adieu Mimi«, nego je uz dva tri vrlo dobra šlagera prilično blijeda i neizrađena. Jedino je orkestracija vrlo dobra i puna, samo na mnogim mjestima pregruba. Dakako da ta muzika nije od nikakove umjetničke vrijednosti ali je dobra da zabavi publiku. — Na pozornici gledamo veliki ensemble: girlse, plesače, lovce, Tirolce, pjevače, konobare, vidimo vješto postavljenu scenu, odlične kulise, štaviše pravu »kišu«, a slušamo iz orkestra različite udaraljke i zvončiće, sve na tirolski način, ali se ne možemo oteti misli da sva ta raskoš ne koristi mnogo kad muzika, a naročito sadržaj nije prvorazredan. Zato gotovo ni jedna scena ne čini na nas dublji utisak kao na pr. mnoge scene iz »Tri mušketira«, gdje je i sadržaj i muzika upravo odlična. »Bijeli konj« zaostaje za tom operetom daleko po temperamentu, uopće po čitavoj obradi.

Naše je kazalište u pogledu opreme dalo sve što je moglo. Više se ni ne može tražiti. A i izvedba je bila odlična. Naš je balet, gotovo neprekidno zaposlen, pod sigurnim vodstvom gđe Froman, opet afirmirao sve svoje odlike. I solisti su dali sve iz sebe. U glavnoj ulozi plačljivoga konobara Leopolda bio je g. Šepec izvrstan. Njegov je nježni i meki glas kao stvoren za ovu ulogu. Gđa Popović-Mosinger kao krčmarica gostionice »K bijelom konju« puna humora i temperamenta, a g. Binički koji je djelo i preveo kao tvoričar Giesecke izvrsno je izradio ulogu arogantnog i zajedljivog bogataša. G. Dubajić kao »lijepi Sigismund« nenadmašiv, pun neodoljivog humora i komičnosti. G. Živojnović, kao advokat Siedler glumački vrlo dobar, previše se producira i manevrira svojim glasom. Mali Reiss je pokazao svoj izraziti glumački talenat. Zbor i ostale uloge bile su savjesno izrađene.

Djelo je uvježbao i dirigirao dirigent g. Đorđe Vaić vrlo sigurno i mirno. Potpuno je vladao velikim zborom i orkestrom koji je bio dobro uvježban. — Režiser g. Binički i scenograf g. Glumac izveli su svoj dio posla kao uvijek sjajno i solidno.

Publika je primila novu operetu velikim aplauzom, i ako je možda više očekivala.

*

U »Viktoriji« se našoj publici predstavio mladi tenor g. Gustav Remec. Njegov je glas vrlo dobro školovan sa naročitom zvonkošću i blještavošću u visini kojom se mladi debutant upravo rasipno razmeće (možda samo na premijeri!). Marljivim školovanjem mogao bi postići svakako zamjerne uspjehe.

U Wagnerovom »Ukletom Holandezu« gostovao je u naslovnoj partiji bas-baritonista g. Josef Schwarz. Njegov snažni tek nešto slabiji glas u dubini, je kao stvoren za ovu ulogu, a uspjehu je mnogo pridonijelo pjevanje na originalnom njemačkom jeziku. Nažalost, ostali solisti, a ni zbor ni orkestar nijesu bili toga dana na visini.

Potpuni karakter premijere imala je nanovo uvježbana D' Albertova opera »U dolini«. Ova divna opera, sjajno uvježbana, bila je za gledaoce upravo od nezaboravnog dojma. Melodiozna, katkad nježna i lirska, katkad opet snažna i jaka muzika odlično se podudara sa radnjom na pozornici. To je djelo puno efekata, jake sugestivne snage i dramatske jačine. Upravo su divni pastirski motivi koji provejavaju cijelom operom, te se nižu u gradaciji od najmekših i najnježnijih do snažnih i potresnih momenata. Djelo je dirigirao i uvježbao g. Baranović. Bilo je upravo užitak slušati tu prekrasno orkestriranu operu u tako sjajnoj izvedbi kao što je naša. I zbor i orkestar i solisti bili su izvrsni. Gđa Ančica Mitrović bila je najbolja Marta što je se može zamisliti. Puna osjećajnosti, uvjerljivosti i prirodnosti, te svojim sjajnim i punim glasom umjetnički je kreirala svoju tešku ulogu. G. Šimenc kao Pedro bio je gđi Mitrović doličan partner. A i g. Bukšek u svojoj demonskoj ulozi i gđica Druzović kao bezazlena mala Nuri, i sve druge uloge bile su umjetnički izrađene. Pun ukusa i vješt pokazao se g. Križaj kao režiser. — Naša izvedba tog D' Albertovog djela bila je sigurno na istom niveau, kao na najvećim svjetskim pozornicama.

BOŽIDAR KRAUS.

KNJIGE I ČASOPISI

»BABITT« I »DR ARROWSMITH« SINCLAIRA LEWISA. U prošlom broju »Luči« iznio sam u najkraćim crtama općeniti sud o izdanjima beogradskoga nakladnog poduzeća »Nolit« i vidjeli smo, da ta izdanja ni s idejnog ni s umjetničkog stajališta ne zadovoljavaju iako se uglavnom bave problemima sadašnjice. Doduše da su problemi, koji muče sadanje društvo, jasno i oštro uočeni, ali rješenje je negativno ili ga uopće nema.

Iznimku među Nolitovim izdanjima prave dva odlična romana poznatoga američkog romanopisca Sinclaira Lewisa, koji je pretprošle godine dobio i najveću internacijonalnu nagradu za literaturu — Nobelovu nagradu. To su »Babbitt« i »dr Arrowsmith«. Oba ova romana iznose tipove američkog društva i to uz majstorsku analizu samog društva u vezi s junacima ovih romana. U prvom romanu George Babbitt posrednik pri prodaji nekretnina u Zenithu, čovjek prosječnih sposobnosti, počinje da igra u društvenom životu Zenitha sve veću ulogu. Čak je počeo da prodire i u najekskluzivnije krugove Zenitha, iako mu ovi daju da osjeti njegov skorojevićski i »niži« položaj. Nevjerojatna je navika oponašanja i majmuniranja kod tih ljudi. Svima članovima toga otmjenijega američkog društva strahovito imponiraju oni, koji su na većem stupnju bogastva, iako to ne će sami sebi da priznadu, i premda oni javno govore protiv klubova, u kojima se sastaje onih 10—12 najekskluzivnijih porodica, a svi bi ipak željeli da pristupe u te klubove. Sve manire, izraze, pa čitave rečenice bogatijih zapamte oni manje imućni, da ih upotrebe prema onima, koji su opet manje bogati od njih samih. George se Babbitt svojim govorničkim darom istakne na sjednici trgovačke komore, biva zatim izabran u odbor neke protestantske crkvene općine, postaje glavni govornik republikanske stranke protiv socijalističkog kandidata u izborima za gradskog načelnika, a poslovi mu stoga sve bolje uspijevaju. Ipak se Babbitt osjeća nelagodno u tom društvu, osobito pak, otkad mu je najbolji prijatelj, s kojim su ga vezale najiskrenije veze, zbog pokušaja ubojstva žene dospio u zatvor. Osjeća s punim pravom, da je život oko njega lažan, mehaniziran, neograničen. On mora u sebi da potiskuje sve lične osjećaje i porive. On se ne može ni u društvu, pa čak ni u vlastitoj porodici vladati prirodno, onako kako bi on želio. Stoga ga hvata mahnita žudnja da nadoknadi sebi mnoge nedostatke i duševne potrebe izvan kruga ljudi i izvan veza, na koje je redovito upućen. Ta je žudnja više tragična nego raskalašena. Razočaranje slijedi za razočaranjem. Praznina za prazninom. K tome dolazi njegovo lično poznanstvo sa propalim socijalističkim kandidatom i njegove simpatije se okreću prema njemu i to ne zbog simpatija prema socijalizmu nego zbog veza koje ima taj socijalista s nekim ličnostima u Evropi, što skorojeviću Babbittu imponira. Sve ga to otuđuje od njegova društva, koje postaje prema njemu nepovjerljivo. U svojoj psihičnoj depresiji i razdraženosti Babbitt je spreman i kidati, ali ga teška bolest njegove žene tako kosnula, da se povratio natrag u društvo, koje ga prima kao razmetnoga sina i sve teče i dalje svojim tokom.

Sudbina dra Arrowsmitha je nešto drukčija Tu je prikazan mladi liječnik, zapravo učenjak od svoga djetinjstva pa do slave, koju je postigao spasavajući jedan otok u zapadnoj Indiji od kuge te do konačnog bježanja iz društva, koje ga samo spriječava u njegovom naučnom radu. Tu je nabačen i problem odnosa nauke i društva u dvostrukom smislu i to: pitanje teoretskog rada oko nauke i njezin odnos prema praktičnoj primjeni na korist čovječanstva i odnos nauke prema društvu uopće kao sredini gdje se ta nauka pojavljuje. Iako ovi problemi, koje je Sinclair Lewis oštro uočio nisu jasno riješeni (a to je šteta, jer po čitanju romana nismo na čistu sa ličnim stavom auktora u ovom pogledu), svakako vidimo da su poteškoće koje milieu stavlja jednom učenjaku, koji hoće nezavisno da radi, skoro nesavladive. Zbog toga talentirani mladi učenjak dr Arrowsmith kida s društvom, koje je već majstorski prikazano i u »Babbittu«, samo je ovdje zahvaćeno i analizirano s druge strane. Kolektivna psihologija društva dana je u obim romanima prvoklasnom vještinom. Ne radi se sada o tome da li je ispersiflirano američko drnštvo (što je nama uostalom nemoguće ustanoviti jer ne poznamo to društvo) na vlas jednako onome, kako to S. Lewis prikazuje, glavno je da je S. Lewis dao u ovim romanima jednu grandioznu i duboko proživljenu viziju jednog svijeta i to na način, na koji nismo dosad bili naviknuti ni da slušamo ni da gledamo. Rijetko je u kojoj knjizi dana ovako uspjela analiza jednog društva, psihologija toga društva, sva njegova moć, koja se u odnosu preme pojedincu prikazuje kao div, koji nemilosrdno gazi svakoga koji mu se ne pokorava. U vidn naoko neznatnih dnevnih događaja i sitnica, koje pažljivo iznosi poput kakvog naturaliste, on je satkao romane, koji su po svojoj koncepciji i obradi možda najzaokruženiji i najsolidniji u tehnici suvremenog romana.

S idejne strane dao je Sinclair Lewis u Babbittu bez žučljivih i šupljih fraza, kako to već marksisti raznih varianata znadu (kao kod nas n. pr. Krleža i čoporčići marksistoida), duboku i stvarnu kritiku suvremenog društva, ostavši pri tom ipak umjetnik, sve na miran i odmjeren način, hladnom i superiornom ironijom, uvjeren da fakti više govore od psovki.

Čovjek se zgrozi, kad pročita ove romane, zapravo kritiku suvremenog društva, kako je malo pozitivnosti, koje je auktor našao shodnim da ih takvima prizna. Suvremeno je društvo besumnje izgubivši svoj metafizički temelj izgubilo i svoj smisao. Sinclair Lewis je prikazao takvo društvo bez smisla, kao fakat, bolje kao pojavu, ali nije pokazao na uzroke i na lijek.

Iako tiskani u Beogradu, ova su dva romana kao i sva Nolitova izdanja, tiskana latinicom. Prijevodi su inače u ekavskom narječju beogradskog žargona i stoga vrve barbarizmima i provincijalizma što nama, kojima je tuđ taj žargon, smeta. Zašto Nolit ne bi učinio još jedan korak naprijed pa prihvatio jezik Srbina Vuka Karadžića?

— ILE —

N. KORDIĆ: OTAC SIROTINJE (Hrvatska tiskara, Mostar 1932. posvećeno fra D. Buntiću). Nikola Kordić, seljak iz Hercegovine, uza sav svoj težački posao uhvati toliko vremena, da pjeva pjesme, ali ne više u narodnoj formi, nego u umjetnoj i to većinom u obliku soneta, a također je počeo pisati i u slobodnom stihu. Ne veseli nas samo to, što se naš pjesnik iz Grljevića oslobodio narodnog deseterca, nego treba konstatirati (što je i »Hrvatska Straža« već konstatirala) da se naš pjesnik počeo oslobađati svojih uzora, a u prvom redu Nazora i da postaje samostalan.

Nedavno je Kordić izdao malu zbirčicu posvećenu fra Didaku Buntiću. Sve su pjesme unutra malene i kratke. Nekoliko ih je preštampano iz već izašle zbirke »Ujaci«. U ove je stihove Kordić nastojao uliti svoje osjećaje i iskrenu zahvalnost blagop. fra Didaku Buntiću i svima hercegovačkim franjevcima. Svaku pjesmu provejava neko čuvstvo ili neka seljačka prostodušnost, ili vesela i ozbiljna riječ fra Didakova.

Poslušajte, kako Didak odvraća seljaka da ne ide u strani svijet, nego da ostane na rođenoj grudi :

U svijetu sunce sja,
Tebe će sretati noć.
Bez groša, Ivane,
A snage shrvane
Domu ćeš natrag doć!
(Zidanje crkve.)

Neke se pjesme odlikuju i svježinom te zvučnim hercegovačkim dijalektom. Među najuspjelije idu »Odlazak djece«, »Na Didakovu grobu«, »Pred carem« i »Molba sirotana«.

Zbirka je uspjela, ali bi još dala ljepši dojam samo da nije onih reklama na koricama.

N. KUZMIĆ.

SOCIJALNI PREGLED

GRADNJA NAJVEĆE ELEKTRIČNE CENTRALE SVIJETA.*

Zadnjih godina dosta često se pojavljuju u novinama vijesti i članci o t. zv. »Dnjepostroju«, najvećoj električnoj centrali svijeta, koja je u gradnji od godine 1927. te je po prvotnom planu imala biti gotova do konca godine 1933. Godine 1927. osnovano je naime društvo »Dnjepostroj« za zadaćom, da na donjem Dnjepru izgradi veliku vodnu zaustavu, koja će osim za regulacije toka rijeke i za natapanje okolnoga područja služiti i za pogon velike hidroelektrične centrale. Odmah u početku započeli su radovi i na zaustavi i na električnoj centrali. Radove vrši veliki broj radnika pod nadzorom stranih stručnjaka, po nacrtima stranih inženjera i sa strojevima koji su nabavljeni iz evropskih tvornica (Siemens-Schukert, A. E. G. i dr.). U svibnju ove godine puštena je voda otvorima vodne zaustave, a 10. listopada ove godine stavljen je u pogon jedan dio turbina električne centrale.

Nema točnih podataka dokle su uznapredovali poslovi, ali zato možemo iznijeti program radova na „Dnjepostroju", jer taj je u tančine objavljen odmah na početku.

Zaustava diže vodu Dnjepra u visini od 45 metara, sam zid zaustave visok je 60 metara. Cijela zaustava drži vode 3 milijarde kubičnih metara uz plohu zida dugu 2 kilometra. U srednjem dijelu zaustave izgrađeni su otvori (šlajzovi) za vodu. Od tih otvora 48 njih imat će uređaje za zatvaranje. Zasloni će se spuštati odozgo sa ruba zaustave i to pomoću velikih motornih dizalica. Preko cijeloga ruba zaustave bit će staza za kontrolu i tračnice za motore u svrhu tehničkih radova pri relguaciji vode.

Na desnoj obali Dona izgrađuju veliku hidroelektričnu centralu. Tu će biti 9 vodenih turbina, od kojih će svaka imati 85.000 konjskih snaga (HP). Tako će centrala imati snagu od 65.000 HP, a sa ostalim postranim turbinama ukupno 810.000 HP. Najveća električna centrala do sada u U. S. A. ima samo 620.000 HP. Svojom snagom centrala Dnjeprostroja godišnje će proizvoditi 2 i pol milijarde kilowatnih sati (kWh). Time će Rusija sa svojih 25 milijarda kWh sati stupiti na treće mjesto iza U S A. koja ima 113 i Njemačke koja ima 30 milijardi kWh.

Turbine iskorišćuju razliku nivoa od 35 metara. Voda tjera lopatice turbina koje koaksijalno, na istoj osi, vrte električne generatore. Turbina sa uređajima svoje automatske regulacije utjecanja vode i sa pripadnim električnim generatorom tvori t. zv. turbo-agregat. Prema novinskim vijestima sad je već u pogonu pet takovih agregata, koji daju snagu od nekih 430.000 HP. Tom snagom drže u pogonu uređaje za daljnje radove na gradnji gornjeg ruba zaustave i ostale tehničke poslove.

Do sada još nijesu montirane dizalice za zatvaranje okna na zaustavi. Osim toga u gradnji je još sistem uređaja za prolaz brodova kroz zaustavu, jer je gradnjom zaustave postao plovan veliki dio Dnjepra gdje su prije bile brzice. Neravno dno dobilo je novu visoku vodu tako da više nema ni traga brzicama.

Od plana treba dakle još izvesti : montažu četiriju turbina, izgradnju prolaza za brodove, transformatorsku stanicu za struju, zaslone za otvore zaustave, dizala za regulaciju otvora i, konačno, tvornice, koje će proizvedenu struju trošiti.

Plan »Pjatiljetke« stavio je sebi za zadaću industrijalizirati područje Dona izgradnjom osam metalurgijskih tvornica, ali i njihova gradnja kao i gradnja »Dnjepostroja« došla je do zastoja uslijed poteškoća oko dobave strojeva iz inozemstva, naime sovjetska vlada nema novaca da kupi strojeve. Većinu svih tehničkih uređaja i strojeva, koji su za to potrebni Rusija uopće ne proizvodi, pa ih mora uvoziti. Kako međutim već nekih 18 mjeseci ne plaća dugove od liferacija dalje nabavke su sasma zaostale.

Sovjeti su formalno obavili otvorenje zaustave ; oni su formalno stavili u pogon i električnu centralu, ali, faktično samo djelomično, jer još dosta ima dok cijeli plan bude izveden. Sve to služi većinom u agitacijone svrhe i o tome se redovito čuju pričati čudesa, a to sasvim bez razloga, jer eto vidimo, da »Dnjeprostroj« koji je iza otvorenja dobio ime »Dnjeprogres« nije nikakvo čudo.

Radove oko svega toga nadzire američki pukovnik Hugh Corper, koji je gradio veliku nilsku zaustavu u gornjem Egiptu i t. zv. Wilsonovu zaustavu u Muscle Shoals u U. S. A. Tek u ljetu slijedeće godine očekuje se eventualno konac svih radova, ako samo uspiju liferacije. Tada će biti završena i regulacija Dnjepra u čitavoj dužini toka.

DANIJEL UVANOVIĆ.

* O Dnjepostroju se toliko piše i govori baš u vezi s problemom marksizma, da smo smatrali za potrebno, da o njemu progovorimo u ovoj rubrici. — *Ur.*

ĐAČKI SVIJET

RAD ZBORA »MILOVAN« KROZ II. SEMESTAR ŠKOL. GOD. 1931-32.

Ni kroz ovo drugo polugodište nijesu članovi sustali ni štedili sila, da uz svoje glavne redovničke i učeničke dužnosti ulože dosta truda i vremena na rad u zboru.

Na redovitim sjednicama zbora govorili su : fra P. Matić : Kako da se preporodi današnje društvo ; fra G. Barbir : Crkva i muzika ; fra H. Herman : U obranu suvremene religiozne umjetnosti. — Radove (sastavke) su čitali : fra P. Barić : Put k jedinstvu vjere (Obraćenje anglo-katolika C. J. Vernona) ; fra R. Ruf : Pitanje akta solinskih i splitskih sabora ; fra A. Bonifačić : Entropološki dokaz Božjeg opstanka.

Osim toga smo priredili dvije vrlo uspjele akademije, jednu u čast »Kraljice svibnja«, jednu uz 700-godišnjicu smrti i kanonizacije sv. Ante.

U sekcijama, jednako, obrađen je lijepi broj tema. U teološko-filozofskoj : Kako svesti u sklad nepogrešivost sv. Pisma sa znanstveno-historičkim pogreškama u njemu (fra A. Bonifačić) ; Dra K. Atanasijević o sv. Augustinu (fra F. Bošnjak) ; Teleološki dokaz Božje opstojnosti (fra R. Kalinić) ; Samosvijest jedinstvenog osobnog »Ja« dokazuje da je duša besmrtna (fra S. Žorić) ; Protestanti o važnosti papinstva (fra M. Gazdić) ; Vjerski pokret u protestantizmu (fra O. Ostrugnaj).

U socijalnoj su sekciji radili : fra M. Cvek : Problemi sadašnjice ; fra B. Šipić : Slavenstvo u prošlosti ; fra J. Poljak : Gospodarski liberalizam ; fra J. Janković : Temeljni uzroci svjetske krize. O. dr. J. Božitković, upravitelj sekcije, u nekoliko praktičkih predavanja poučavao je članove u vođenju blagajna.

U asketsko-mističkoj sekciji čitali su svoje sastavke : fra H. Herman : Golgotska tragedija ; fra F. Štefančić : Marija suradnica s Kristom u Otkupljenju ; fra B. Tičić : Nauka dviju sv. Terezija ; fra F. Fridrih : Liturgija moćno sredstvo posvećenja; fra G. Barbir : Sv. Ćiril Aleksandrijski-Theotokos ; fra B. Bebić : Veliča duša moja Gospoda.

Na početku semestra uz ove tri osnovali smo i četvrtu sekciju — misijsku. U njoj su na redovitim sjednicama obrađene ove teme : Potreba misija i njihovo upoznavanje (fra R. Tomić) ; Što su i čemu misije (fra B. Tičić) ; Iz bokserskog rata... (fra P. Fržop) ; Važnost urođeničkog klera u budućnosti Crkve (fra B. Tičić) ; Apostol Kine — bl. Ivan da Monte Corvino (fra F. Bošnjak).

Porastom članova ojačao je i tamburaški zbor (nabavili smo neke nove instrumente) i nastalo življe zanimanje za glazbu i pjevanje. Drugovi pomnjivo prate i čitaju brojne listove i revije, naše i strane. Pismene veze s ostalim zborovima podržavali smo kao i prvog semestra, (pisano oko 50 pisama, a primljeno gotovo isto toliko). Sav ovaj skromni rad bez buke i reklame jamči »Milovanu« i za daljnji uspjeh i napredak.

FRA P. ČAPKIN, TAJNIK.

PROMJENE NA ZAGREBAČKOM SVEUČILIŠTU.

Neposredno pred početkom školske godine zadesio je zagrebačko sveučilište nemio gubitak. Naime naglo i nenadano preminuo je višegodišnji rektor zagrebačkog sveučilišta dr Josip Belobrk, profesor tehničkog fakulteta.

I ako se ne može kazati, da se pok. rektor naročito isticao svojim naučnim radom, ipak je on za zagrebačko sveučilište značio mnogo, jer je imao i volje i sposobnosti, da u današnjim vremenima vodi poslove našeg sveučilišta u duhu ideja biskupa Strossmayera, osnivača hrvatskog sveučilišta. Pokojni rektor je uvijek ustajao na obranu našeg sveučilišta, a i sam je ispovijedao načela, koja su u skladu sa interesima hrvatstva i katolicizma. Dosta je samo spomenuti njegovo predavanje o odnosima vjere i znanosti i na velikom euharistijskom kongresu u Zagrebu. I prema katoličkim akademičarima odnosio se pok. rektor prijateljski pa je posjećivao zabave Hrvatskog Katoličkog Akademskog Društva »Domagoj«, a na kongresu slavenske katoličke inteligencije održao je pozdravni govor, kao i na proslavi Domagojeve 25-godišnjice. Pokojnom rektoru priređen je veličanstveni sprovod.

Sveučilišni senat je na mjesto pok. dra Josipa Belobrka izabrao za rektora dra Alberta Bazalu, profesora filozofskog fakulteta.

Našim prijateljima!

Svi naši pretplatnici dobili su uplatne čekove »Katoličke Đačke Lige« pa ih molimo, da odmah podmire pretplatu, jer smo se obvezali list plaćati unaprijed, a ne primamo nikakovu potporu osim doprinosa pretplatnika.

Osim toga je bezuvjetno potrebno da se poveća broj pretplatnika, pa molimo prijatelje, da nam pošalju adrese osoba, kojima bismo mogli list slati na ogled.

Uprava »LUČI«

FOTOAMATER

FOTO-AMATERSKI NATJEČAJ.

Uprava i uredništvo želeći, da što većma prošire i unaprijede fotosport. raspisalo je ovaj natječaj, u kojem se mogu natjecati svi pretplatnici i prijatelji našeg lista.

Uvjeti za natječaj su ovi:

1. *Pravo natječaja imadu sve fotoamaterske slike objavljene u listu ovog godišta.*
2. *Snimka mora biti vlastito izrađena (snimljena, razvijena i kopirana).*
3. *Slika može biti bilo kakvog motiva, ali prednost imadu slike iz đačkog života (škole, razredi, đački izleti, đačke priredbe, izložbe i t. d.) i*
4. *Zadnji rok za predaju slika je 10. svibanj 1933.*

Nagrade su slijedeće:

1. *Kodak-aparat, veličine 4×6.5 za rolfilm. Leća »Doublet«, »Rotary« zapor.*
2. *1/4 litre koncentriranog razvijača Metol-Hidrochinon za ploče. 1/4 litre koncentriranog razvijača Glicin-hidrochinon za papir, te kiselog fiksira za 3 l. vode.*
3. *Kutiju od 100 kom. Kilophot papira za umjetno svijetlo veličina 9×12.*
4. *Album za fotografije vel. 150×80 cm.*
5. *Pretplata na jedno godište našeg lista.*
6. *Uputa u dobro fotografiranje (utješna nagrada).*

Sve fotografije šalju se na uredništvo: Zagreb, Trenkova 1. II.

IZ MIHANOVACA KRAJ VINKOVACA
(*Foto Z. Budak*)

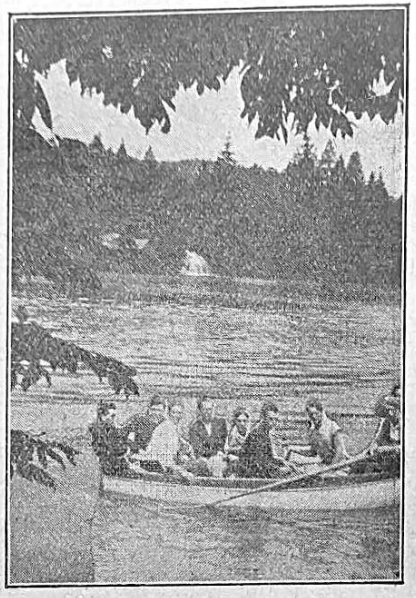

SA FERIJALNOG TEČAJA KATOLIČKOG ĐAŠTVA NA PLITVICAMA (*Foto A. Ljuba*)

NEKOLIKO UPUTA UZ NAŠ NATJEČAJ.

Znam, da će svaki fotoamater odmah upitati, a kakve slike se primaju za natječaj? Odgovaram odmah da svaka fotografija vlastite izradbe, odnosno vlastito snimljena iz bilo kojeg područja života ima pristupa na naš natječaj. Snimke moraju biti kopirane na sjajnom papiru bilo danjem bilo za umjetno svijetlo. Što se tiče samih motiva htio bih te na ovo upozoriti: snimaj uvijek tako, da snimka bude što prirodnija. Ovo osobito primijeni kod snimaka gdje se nalaze osobe. Nikad ne namještavaj ili redaj osobe, jer prava draž snimke leži u tome, što je fotografija više nenamještena.

Kada snimaš krajolik, gledaj da ti snimka bude bez mnogo detalja, a ono što je najbitnije da bude u sredini. Ako je možda nešto malo po strani radije sliku obreži, jer bolje je da je slika manja, a cjelovitija, nego velika, a nemoguća. Uvijek kada snimaš krajolik gledaj, da ti nebo zasjenjuje granje, lišće prozor ili šta takova, a ako je oblačno slikaj za »žutim sitom«, da na slici budu i oblaci. »Žuto sito« dobro dolazi kod sviju vanjskih snimaka, jer propušta sve boje jednako te je slika naravnija. Oblake bijele boje ne prima fotografska ploča, jer nije jednako osvjetljiva na sve boje već samo za neke. Glavno pravilo neka Ti bude: snimaj uvijek tako, da snimka bude jednaka onom dojmu, što je na te dotični objekt proizveo.

Nadajući se, da će ti ovo par uputa i savjeta dobro doći s veseljem očekujem, poštovani čitatelju, tvoju pobjedu na našem natječaju. M.

HUMOR

PROFESORSKI UPITI I ĐAČKI ODGOVORI.

Profesor: »Duh je biće, koje nema tijela. Zapamtite to. Zašto se ti smiješ Toma?

Đak: »To mora biti vrlo smiješno, kad glava stoji odmah na nogama!«

*

Učitelj: Djeco, možete li mi navesti imena nekoliko zvijezda?

Ivica: Sportskih ili filmskih?

*

— Do kada traje srednji vijek?

1-školac: Do 1492.

— Što se tad dogodilo?

— Tada je Edison izumio Ameriku.

*

Profesor prirodopisa: Morate znati, da imade konja koji su pametniji od svojih gospodara!

Mali Milivoj: Takvoga konja ima moj tata!

*

Vjeroučitelj: Kada su Adam i Eva istjerani iz raja?

— U jesen!

— Zašto baš u jesen?

— Jer u jesen jabuke dozrijevaju!

*

Profesor: Koja je najveća vodena snaga poznata čovjeku?

Učenik: Ženske suze!

*

NEŠTO I O PROFESORIMA.

Kod nas se u školi dugo već više godina pripovijeda vic o jednom sada već mrtvom profesoru iz Šumadije, koji se rado razmetao svojim znanjem. On je navodno jednoga dana u zbornici kazao:

— Dobro je rekao Homer u Promessi sposi. »Eppur si muove«!

*

U Zagrebu pričaju za jednoga profesora iz istog kraja, koji je sa đačkom ekskurzijom razgledao Zagreb i pred spomenikom Petra Preradovića patetično uskliknuo:

— O slavni Auguste Šenoa, tko te ne pozna po tvome djelu »Urota Zrinjsko-Frankopanska«.

*

Profesor: Danas smo došli do Alpa, ali njih ćemo preskočiti!...

*

Profesor: Koliko vi imate braće Bimbi?

Bimbi: Jednoga!

Profesor: Čudno.! Jučer sam pitao isto vašu sestru i ona mi je kazala da ima dva brata!

*

— Gospodine profesore, ručak čeka na Vas!

— Dobro neka malo sjedne, odmah ću biti gotov.

*

Profesor: Konobaru!

Konobar: Izvolite!?

Profesor: Ako sam već ručao, dajte mi račun, a ako nisam donesite mi pariški sa salatom!

*

Profesor (koga je noću probudio štropot): »Tko je?«

Provalnik: Nije nitko!

Profesor: Onda sam se valjda prevario! — i zaspi.

KOD DOKTORA LUTAKA.

— Je li popravljena moja lutka?

— A kako ću, drago dijete znati, koja je lutka tvoja.

— O, to je vrlo lako! Zove se Lizelot.

AMBICIJOZNO DIJETE.

Gost pita malu Maricu, koja strašno plače:

— Zašto plačeš dijete?

— Aoooo, nijesam dobila nagradu u školi, a moj bracooo je dobio. Uuuuuuuu...

— A zašto ti nijesi dobila nagradu?

— Jer ja još ne idem u školu....

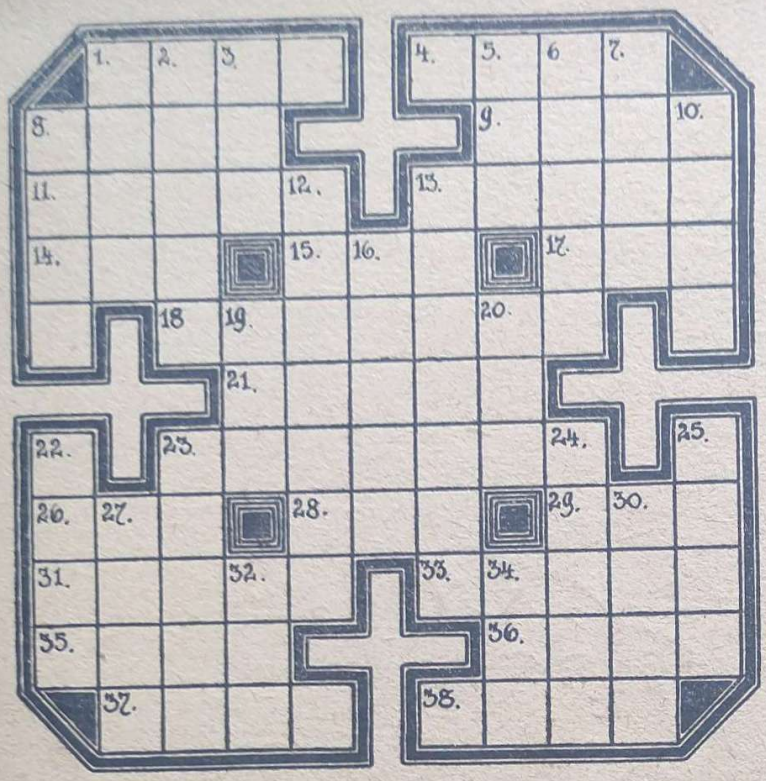

KRIŽALJKA

SASTAVIO MATO PERINIĆ, ZAGREB.

Vodoravno: 1. Narod u Aziji. 4. Dio ruke. 8. Grad u Italiji. 9. Okvir. 11. Američki državnik (fon.). 13. Vladar iz povijesti. 14. Srdžba (latinski). 15. Muško ime (dativ). 17. Pritok Save. 18. Vrst trave. 21. Kći (latinski). 23. Rimska pokrajina na Balkanu. 26. Sat. 28. Muško ime (genitiv). 29. Životinjski glas. 31. Kamen (latinski). 33. Evropska država. 35. Tursko ime (bez »d«). 36. Dio ruke. 37. Hrvatska pokrajina (dativ obrnuto). 38. Biblijsko mjesto.

Okomito: 1. Slavenski narod (Genitiv obrnuto). 2. Suparnik. 3. Igraća karta (vokativ). 5. Kao 14 vodoravno (obrnuto). 6. Selo u Grčkoj. 7. Završetak staroslavenskih molitava. 8. Grčki junak. 10. Azijska država. 12. Lijek. 13. Azijska biljka (hrana). 16. Američki državnik. 19. Filmsko poduzeće. 20. Prijedlog i veznik. 22. Tvrđava. 23. Gora u Jugoslaviji. 24. Kemijski elemenat (lijek). 25. Prilog načina (obrnuto). 27. Židovski »učitelju«. 30. Latinsko slovo (genitiv). 32. Veznik. 34. Vrst pjesme. (Genitiv).

IGRE SA ŽIGICAMA.

1.

Imamo devet četvorina od žigica:

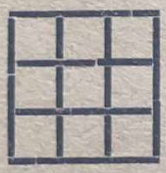

Treba oduzeti osam žigica, da ostanu samo dvije četvorine.

2.

Imamo 17 žigica i šest četvorina:

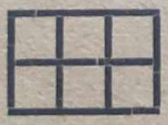

Kako ćemo oduzimanjem 5 žigica dobiti samo 3 četvorine?

3.

Imamo dvanaest žigica. Pomaknuvši tri žigice napravimo tri četvorine i oduzev četiri žigice isto tri četvorine, ali u drugom poretku.

4.

Kako ćemo od ove grupe oduzeti četiri žigice i dobiti samo dvije četvorine?

MAGIČNI KVADRAT.

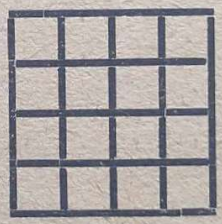

Treba u ovih 16 kvadrata poredati brojeve od 1 do 16 pa da zbroj brojeva i vodoravno i okomito i u dijagonalnom smjeru uvijek daje broj 34. (U narednom broju ćemo protumačiti ovu četvorinu).

PITALICE.

Nastavljamo sa iznošenjem pitalica, koje se redovito čuju na t. zv. brucoškim ispitima. Uz pitalicu je odmah i odgovor.

10.

— Kad su Izraelci opsjedali Jerihon, tada su šest dana obilazili oko gradskih zidina i trubili u trube. Kad su sedmi dan obašli grad i zatrubili u trube tada su se gradske utvrde srušile. U kojemu su prijemetu bile intonirane trublje, ili u D-molu ili u C-duru.

— U D-molu jer je Jerihon od njihova zvuka bio demoliran.

11.

— Što to znači raskraviti?
— Učiniti da netko prestane biti krava.

12.

— Što su to filatelisti?
— Sabirači svjetske pljuvačke.